

Fackliga strategier för
fler jobb och bättre jobb

LOs 26:e kongress 2008

Världens bästa jobb!

Landsorganisationen i Sverige

”När våra uppdrag flyter på utan stress och jag slipper fördomar om kvinnliga byggnadsarbetare, är det här nästan världens bästa jobb. Det är självständigt och spännande. Jag träffar nya människor hela tiden och jag får jobba utomhus.”

ELLINOR THORSSON, bergsprängare,
Allt i Berg AB, Falkenberg,
medlem i Byggnads.

© Landsorganisationen i Sverige 2008

Omslagsfoto: Kristian Pohl

Grafisk form: LO

Omslag: Hemma Annonsbyrå AB

Original: MacGunnar – Information & Media

Tryck: Modintryckoffset, Stockholm 2008

ISBN 978-91-566-2456-8

LO 08.03 1500

Fackliga strategier för fler jobb och bättre jobb

Innehåll

Fackliga strategier för fler jobb och bättre jobb	8
Arbetsmarknad och sysselsättning	12
Arbetsliv och produktivitet	30
Arbetslinjen och välfärden	42
Internationella frågor	56

Fackliga strategier för fler jobb och bättre jobb

Fackliga strategier för fler jobb och bättre jobb

DEN FACKLIGA RÖRELSEN BYGGER PÅ EN DRÖM, en dröm om frihet, jämlikhet och rättvisa. Frihet från överhet och förtryck, jämlikhet i människors villkor och rättvisa när möjligheter och rättigheter ska delas. Den drömmen delar alla fackliga organisationer i hela världen.

Men drömmar räcker inte långt utan en bild av hur arbetsmarknaden fungerar och vad som krävs för att arbetstagare inte ska spelas ut mot varandra. Fackliga organisationer är som mest framgångsrika när de skapar ett gemensamt intresse, inte bara mellan medlemmar, inte bara mellan de som har ett arbete – utan mellan alla människor.

Framgången blir som störst när man hittar nya vägar för att undvika att arbetstagare blir ställda mot varandra och tvingas konkurrera med löner och villkor som vapen. Då skapas ett gemensamt intresse, där solidaritet mellan människor står mot konkurrens och utpressning. En solidaritet, som inte bygger på att avstå, utan som bygger på alla medlemmars, alla människors rätt och möjlighet att kräva sin rätt.

Detta handlingsprogram är uppdelat i tre områden, fler jobb, bättre jobb och generell välfärd. På dessa tre områden har den svenska fackföreningsrörelsen lyckats formulera en strategi för att bygga samman egenintresset, den fackliga solidariteten och allmänintresset. Det som är bra för alla och det som är bra ur ett fackligt perspektiv hamnar inte i motsättning till vad som är bra för den enskilde. Solidaritet blir inte att försaka. Solidaritet blir att kräva sin rätt.

Fler jobb

Att alla har möjlighet att få ett jobb, att ingen tvingas till arbetslöshet är självklart bra för den enskilde. Att ha ett jobb att gå till, att kunna försörja sig själv och känna sig behövd är grundläggande. Men att alla kan få ett jobb är också bra för den fackliga solidariteten, eftersom ingen tvingas till att bjuda under avtalade löner och villkor för att ta sig in på arbetsmarknaden. Full sysselsättning – med låg arbetslöshet och hög sysselsättningsgrad – är också viktigt för alla medborgare. Många i arbete ger goda förutsättningar att finansiera en bra välfärdspolitik som gynnar alla.

Bättre jobb

I jobb som bygger på stolthet och yrkeskunskap är arbetstagaren oftast mindre utbytbar. Där blir lönen högre och risken för arbetstagare att ställas mot varandra blir mindre. Det gör att den enskilde arbetstagaren får en starkare position och ett mer utvecklande arbete och det bygger också under den fackliga solidariteten. Att Sverige har vuxit med bra jobb har inneburit att produktiviteten stigit. Sverige har blivit ett rikare land och lönerna har ökat.

Men för att Sverige ska kunna växa med bättre jobb behövs en ständig omvandling av det svenska arbetslivet. Denna omvandling kan inte dikteras av arbetsgivarna, det måste finnas en maktindelning mellan arbetsgivare och arbetstagare som upplevs som legitim av båda parter. Det måste finnas en trygghet för dem som måste hitta ett nytt arbete och utbildningssystemet måste ständigt anpassas till arbetslivets förändring.

Generell välfärd

En solidarisk och generell välfärdspolitik gör människor starka och oberoende. Det är en avgörande faktor för att utrota fattigdom och minska inkomstskillnader. Bra välfärdspolitik gör också att arbetstagarna kan kräva sin rätt. Den enskilde är inte beroende av arbetsgivaren för att få sjukvård, skolgång till barnen eller pension och bygger därför under den fackliga styrkan. Generell välfärd är också bra för alla. Den ger fler i arbete genom att försäkringarna är kopplade till arbetsmarknadsdeltagande och den ger bättre jobb i och med att den upprätthåller lägstlönerna och därmed skapar mer högproduktiva jobb. Generella system underlättar också rörligheten på arbetsmarknaden och bidrar till strukturomvandlingen. Generell välfärd bidrar också till mindre spänningar i samhället genom mindre klyftor mellan olika grupper.

Politiken för fler jobb, bättre jobb och generell välfärd är fundamentala delar i den fackliga rörelsens syn på hur samhället bör byggas. På dessa områden har modeller utvecklats som bygger på insikten om att solidaritet inte bara kan byggas på välvilja. Den måste också ha sin grund i ett egenintresse som bygger under såväl den fackliga solidariteten som allmänintresset. När detta kan förenas har välstånd kunnat kombineras med jämlikhet. Frihet, rättvisa och ett fackligt och politiskt engagemang har kunnat präglade samvaron mellan människor.

Hur politiken för fler jobb, bättre jobb och generell välfärd ska se ut är inte för en gång givet. Den måste ständigt anpassas efter dagens och framtidens utmaningar. Men målet för vad lösningarna ska innebära är alltid det samma. Målet är att hitta lösningar som innebär att inte arbetstagare ställs mot andra arbetstagare och vad som är bra för alla hamnar i motsättning till det som är bra för den enskilde. Dessa politiska riktlinjer handlar just om detta, hur vi kan anpassa våra tre viktigaste fackliga idéer till en ny och förändrad omvärld utan att styrkan och kraften i dem går förlorad.

Arbetsmarknad och sysselsättning

Arbetsmarknad och sysselsättning

DEN NORDISKA MODELLEN INNEBÄR att hög sysselsättningsgrad och låg arbetslöshet förenas med jämn inkomstfördelning och hög produktivitet utveckling. Målet om full sysselsättning har stått i centrum för den ekonomiska politiken. Varje arbetad timme har ett värde både för samhället och för den enskilde.

Den nuvarande regeringens politik med sin fokusering på jobb till vilket pris som helst är ett avsteg från denna modell. Den har valt en väg som innebär att jobb köps genom lägre löner, svagare löntagare och större inkomstskillnader.

Globaliseringen utgör inte i sig ett hot mot den svenska sysselsättningen. Rätt hanterad kan globaliseringen innebära en möjlighet till bättre löner och villkor för löntagare i såväl Sverige som i fattiga länder. Men då krävs att globaliseringens vinster delas bland alla och inte stannar hos ett fåtal. Globaliseringen är inte ny men takten i globaliseringen är högre än tidigare. Det kraftigare strukturomvandlingstrycket måste mötas med möjligheter för arbetstagarna att kontinuerligt få uppgradera sina kunskaper och färdigheter, en successivt höjd utbildningsnivå i befolkningen och en ekonomisk trygghet för den enskilde. Det gemensamma ansvaret för detta måste vara större än idag om strukturomvandlingens effekter ska bli positiva.

Tilltron till att det går att göra genomgripande samhällsförändringar genom statliga ingripanden har varit lägre de senaste 20 åren jämfört med de föregående två decennierna. Det har i stora kretsar funnits en övertro på marknadens förmåga att lösa komplicerade problem. Synen på arbetslösheten har också förändrats till att mer ses som ett individuellt problem. Låg sysselsättning kan emellertid inte lösas med sämre villkor för dem som är utan arbete. Priset blir då långsiktigt stigande inkomstklyftor och svagare produktivitet utveckling.

En hög facklig anslutning och parter på arbetsmarknaden som sluter kollektivavtal möjliggör en ansvarsfull och stabil lönebildning. Den är avgörande för en stark utveckling av sysselsättningen och en stabilt låg inflation. Fackets viktiga uppgift att verka för en väl fungerande lönebildning utmanas nu av en fallande organisationsgrad, främst som en följd av politiska beslut om förändringar i a-kassan. Om inte kollektivavtal kan upprätthållas på hela arbetsmarknaden försvinner en viktig förutsättning för ansvarstagande och stabilitet. Att skapa en fungerande lönebildning kan dock inte åligga bara arbetstagarna, och definitivt inte bara arbetarna. Alla arbetsmarknadens parter, och indirekt också staten, bär ett ansvar. Mycket har förbättrats i den svenska lönebildningen men mycket arbete återstår för att varaktigt nå en betydligt högre sysselsättningsgrad.

Ekonomisk politik

Inriktningen på den ekonomiska politiken sedan mitten av 1990-talet har inneburit väsentligt bättre reallöner och starkare statsfinanser. Men den har inte medfört att svensk ekonomi återfått full sysselsättning. Uppoffringarna under budgetbesparingarna på 1990-talet skedde under starkt yttre tryck och syftade till finanspolitisk handlingsfrihet i framtiden. Den friheten har inte utnyttjats tillräckligt väl för att stärka arbetslinjen och öka den långsiktiga sysselsättningen.

Den ekonomiska politikens övergripande mål bör vara full sysselsättning, hög tillväxt och jämn inkomstfördelning. Full sysselsättning råder när alla som kan och vill arbeta också har ett arbete. Arbetslösheten är då låg. Förutom full sysselsättning bör målet också vara att uppnå den sysselsättningsgrad som behövs för att finansiera en generell välfärd.

Omvärlden bestämmer kraven på kapitalavkastning och den inflationstakt som ett litet land kan hålla. Sverige har trots dessa restriktioner som ligger i en liten öppen ekonomi, frihet och möjlighet att utforma en ekonomisk politik som långsiktigt leder till både hög sysselsättning och en jämnare inkomstfördelning. Den allt tydigare restriktionen för världens ekonomier är dock att utnyttjandet av resurserna är ekologiskt hållbart.

Kortsiktig ekonomisk politik

Vid beskrivning av den ekonomiska politikens uppgifter har det betydelse om det är lång eller kort sikt som avses. På kort sikt kan den ekonomiska politiken påverka utnyttjandet av befintliga produktionsresurser.

Riksbankens uppgift är att stabilisera inflationen vilket normalt sammanfaller med att stabilisera resursutnyttjandet. Om efterfrågan plötsligt faller leder det till att produktionen minskar och att inflationen på sikt sjunker under inflationsmålet. En räntesänkning kan då få efterfrågan och produktion att stiga och förhindra att inflationen underskrider målet. LO stöder en penningpolitik som innebär att riksbanken inte i alla lägen fokuserar på inflationen i närtid. Vid till exempel en kraftig energiprisuppgång kan inflationen stiga samtidigt som produktionen sjunker. Politiken bör då vara flexibel genom att ta stor hänsyn till resursutnyttjandet och inte försöka att snabbast möjligt återföra inflationen till målet.

Finanspolitiken bidrar till att automatiskt stabilisera utnyttjandet av resurserna i ekonomin genom att skatteinkomster ökar i högkonjunkturer och utgifterna för arbetslöshet ökar i lågkonjunkturer. Goda ersättningsnivåer och omfattande skatteinkomster bidrar till att stabilisera konjunkturen.

En ram för budgetprocessen underlättar ett ansvarsfullt budgetarbete, inte minst när regeringsmakten baseras på flera partier. Budgetsystemet ska medverka till en stark välfärdsstat och full sysselsättning. Det behövs en sysselsättningsmarginal så att en regering exempelvis kan öka investeringarna och expandera arbetsmarknadspolitiken vid lågkonjunkturer.

De finansiella marknaderna är instabila. Stora prisförändringar för till

exempel fastigheter eller bostadskrediter orsakar svängningar som stör ekonomin och centralbankernas försättningar att stabilisera sysselsättningen. Regleringar och tillsyn av de finansiella marknaderna stärker stabiliteten.

Långsiktig ekonomisk politik

Uppgiften för den ekonomiska politiken på lång sikt är en god och uthållig tillväxt, vilket bygger på ökad produktivitet, vilket kommer att ge ökade reallöner och ett bättre utnyttjande av människors vilja att arbeta. Med successivt stigande livslängd krävs fler i arbete och längre livsarbets tid för tryggad välfärd utan stora framtida skatteökningar. Det är hur mycket människor vill, kan och får arbeta som ytterst bestämmer hur mycket det finns att fördela i samhället.

Ett syfte med överskottsmålet i de offentliga finanserna är att utjämna belastningen för välfärdens kostnader mellan olika generationer. Under mitten av nästa årtionde kommer belastningen på de offentliga finanserna att öka. Inför denna situation kommer överskottsmålet att behöva omprövas. LO anser också att det behövs en skattepolitik som bidrar till en rättvis fördelning och uthållig finansiering av välfärden.

Levnadsstandarden bestäms på lång sikt av den tekniska utvecklingen och antalet arbetade timmar. LO vill främja hög produktivitet per timma så att det blir en god utveckling av reallönerna. LO säger nej till en lågproduktivitetsstrategi med arbete till vilket pris som helst. En strategi för hög produktivitet förutsätter en generell hög utbildningsnivå, återkommande möjligheter till utbildning och färre med kort utbildning.

LOs styrelse föreslår att kongressen beslutar

- att** LO verkar för att den ekonomiska politikens övergripande mål bör vara full sysselsättning – med låg arbetslöshet och hög sysselsättningsgrad, hög tillväxt och jämn inkomstfördelning,
- att** LO verkar för ett inflationsmål, med en tillämpning som vid behov stabiliserar efterfrågan genom att förbise tillfälliga inflationsimpulser,
- att** LO verkar för att den långsiktiga finanspolitiken – med hänsyn till den demografiska utvecklingen – under en begränsad tid framöver inriktas på överskott över konjunkturerna,
- att** LO verkar för att det finanspolitiska regelverket ses över för att skapa ökade möjligheter att stärka arbetslinjen och motverka kortsiktiga svängningar i sysselsättningen och
- att** LO verkar för starka nationella och internationella regleringar som ger en tydlig tillsyn av de finansiella marknaderna.

Lönebildning

Med en väl fungerande lönebildning är det möjligt att förena en god real-lönertillväxt för alla med hög sysselsättning och låg arbetslöshet. LO och förbunden har de senaste 15 åren gjort betydande insatser när det gäller att förbättra lönebildningen. Detta arbete bör fortsätta.

Med en gemensam solidarisk lönepolitik kan LO-förbunden tillsammans driva krav på löneökningar som ger ett bättre utfall än vad som skulle bli fallet om varje förbund agerade var för sig. Tillsammans kan förbunden uppnå gemensamma lönepolitiska mål om rättvisa, jämlikhet och jämställdhet. Men det ökar också möjligheterna till en god reallöneutveckling för alla medlemmar samt tillväxt i ekonomin och därmed en god välfärd för alla medborgare.

Normering och en stark LO-samordning är viktigt för en välfungerande lönebildning. Normeringen i lönebildningen bör sikta på lönekostnadsutvecklingen i den omvärld vi är mest beroende av, den så kallade Europeanormen. När den svenska ekonomins utveckling avviker från omvärldens eller Sverige befinner sig på en för hög eller låg kostnadsnivå bör utfallet skilja sig från omvärldens lönekostnadsutveckling. Löneökningarna måste emellertid ta hänsyn till vad som långsiktigt är förenligt med full sysselsättning.

Kollektivavtalets ställning på arbetsmarknaden behöver stärkas för att minska risken för lönekonkurrens. I detta sammanhang är lägstlönerna viktiga. Lägstlönerna fyller även en viktig funktion när det gäller att motverka lönespridning. Det vanliga är att höja avtalens lägsta löner lika mycket som den genomsnittliga höjningen av utgående löner. Om avtalets lägsta löner istället höjs mer än utgående löner ökar genomsnittsförtjänsten och lönespridningen minskar.

Idag tjänar kvinnor inom arbetarkollektivet i genomsnitt bara 86 procent av vad männen tjänar. Det finns flera orsaker till detta. För det första får kvinnor och män olika villkor på samma arbetsplats i lika eller likvärdigt arbete. Denna typ av diskriminering utgör sannolikt en mindre del av den totala löneskillnaden. För det andra handlar det om att kvinnor oftare än män har befattningar med lägre lön. Men inte heller detta utgör sannolikt den större delen av lönediskrimineringen. Istället finns det en tredje förklaring som är att kvinnodominerade arbeten värderas lägre än mansdominerade och att hela yrken helt enkelt är felavlönade utifrån kön.

Det finns flera skäl till löneskillnaderna mellan kvinnor och män. En viktig faktor är den ojämna fördelningen av obetalt hemarbete och att kvinnor tar ut en stor del av föräldraledigheten. Detta bidrar till kvinnors mindre kontinuerliga anknytning till arbetslivet, vilket påverkar löneutvecklingen negativt.

I traditionellt manliga yrken finns oftare lag- eller avtalsreglerade utbildningskrav som förutsättning för att få arbeta i yrket. Inom byggsektorn krävs till exempel yrkesbevis och ibland lagstadgade utbildningskrav, inom transportsektorn krävs olika körkort och i andra branscher krävs andra former av certifikat. Inom kvinnodominerade LO-yrken med samma behov av utbildning saknas oftare formella utbildningskrav för att verka i yrket. Även

när krav finns hindrar inte alltid det att utbildad personal anställs till exempel som vikarie och vid visstidsanställningar. Den lägre värderingen av traditionella kvinnliga arbetsuppgifter har alltså inte bara en direkt effekt på lön. Den förmedlas också genom utbildningskraven vilket gör arbetstagarna i många manligt dominerande LO-yrken mindre utbytbara. Det ger dem en starkare position mot arbetsgivaren. En för lågt dimensionerad yrkesutbildning har dessutom lett till att det råder brist på arbetskraft i ett flertal mansdominerade LO-yrken.

LOs styrelse föreslår att kongressen beslutar

att LO-förbunden i framtiden ska sträva efter en stark samordning i avtalsrörelser,

att LO verkar för att alla garanteras en reallöneutveckling som är förenlig med full samsättning,

att LO verkar för en lönebildning som skapar jobb med god lönebetalningsförmåga till alla på svensk arbetsmarknad och

att LO verkar för att eliminera löneskillnaderna mellan kvinnor och män.

Aktiv arbetsmarknadspolitik

Att utveckla den aktiva arbetsmarknadspolitikerna är nödvändigt och gör att arbetslinjen blir starkare. Det är avgörande för att fler ska få arbete. Den aktiva arbetsmarknadspolitikerna fyller tre huvudfunktioner: den ska understödja strukturomvandlingen i ekonomin, den ska bidra till att så många som möjligt söker sig till arbetsmarknaden och den ska se till att de som på grund av sin arbetslöshet uppbär ersättning från samhället, verkligen försöker få arbete. Utgångspunkterna för att stärka den aktiva arbetsmarknadspolitikerna bör vara följande:

Ökat statligt ansvar

Alltför få arbetslösa har fått del av bra aktiva insatser och kvaliteten har försämrats i de program som erbjudits. Att säkerställa att Arbetsförmedlingen har resurser så att den kan ge gott stöd till dem som måste flytta eller pendla till de nya jobben eller som behöver utveckla sin kompetens för att kunna ta de nya jobb som växer fram, är politikens uppgift. Ökade budgetanslag till högre kvalitet i de arbetsmarknadspolitiska programmen samt bättre samverkan och styrning krävs. Räckvidden måste utvidgas så att en större andel av de arbetssökande får del av den statliga aktiva arbetsmarknadspolitikerna.

Bättre arbetsförmedling

Alla arbetssökande ska kunna få stöd tidigt av Arbetsförmedlingen. Både arbetsförmedling och aktiva program har en nyckelroll i matchningen för

att underlätta geografisk, bransch- och yrkesrörlighet. Arbetsförmedlingen ska erbjuda individuellt anpassat stöd av hög kvalitet.

Förmedling av och anvisning till lediga platser eller aktiva program, yrkesvägledning och stöd till jobbsökande, samt kartläggning av individens förutsättningar på arbetsmarknaden, är Arbetsförmedlingens kärnverksamhet. Denna bör enbart i begränsad omfattning kompletteras genom samverkan med privata aktörer. Det är dock centralt med ett engagemang från arbetsmarknadens parter. Till exempel kan omställningsavtalet mellan LO och Svenskt Näringsliv bidra med komplettering i form av tidiga kortare insatser. Övergången från omställningsstödet till den statliga arbetsmarknadspolitiken måste bygga på en bra dialog och en snabb individuell bedömning av behovet av fortsatt stöd.

God ekonomisk trygghet måste balanseras med krav på aktivt arbetsökande och deltagande i program. Kontrollen och kraven på dem som är arbetslösa ska vara tydliga och strikta, men får inte vara kränkande. Vad som förväntas av den arbetsökande bör framgå av en individuell handlingsplan som tagits fram i dialog.

Utbyggd arbetsmarknadsutbildning och praktik

Arbetsmarknadsutbildningarna är avgörande för att löntagarna ska kunna få ett starkt stöd till omställning av samhället, och för att strukturomvandlingen av ekonomin ska gynna alla. Arbetsmarknadsutbildningar måste återges en nyckelroll i den aktiva arbetsmarknadspolitiken, både för den som mitt i arbetslivet behöver byta yrke och för den som har dålig förankring på arbetsmarknaden till följd av brister i sin utbildning.

Arbetspraktiken behöver också bli mer effektiv. Utbildningsinslag och bra handledning bör säkerställas för varje praktikant.

Enklare vägar in på arbetsmarknaden

För ungdomar ska det reguljära skolväsendet i första hand svara för utbildningen och kontakter mellan skola och arbetsliv. En bättre och mer individuellt anpassad aktiv politik för unga måste utvecklas. Studiemotiverande praktikinsatser och anställningsstöd bör vara huvudredskap. Arbetslinjen bör gälla för nyanlända flyktingar och anhöriginvandrare lika väl som för andra arbetsökande. Arbetsförmedlingen bör ges ansvaret för introduktionen i arbetslivet.

Långvarigt beroende av försörjningsstöd (socialbidrag) måste brytas. När arbetslöshet är det huvudsakliga problemet måste de som har försörjningsstöd få del av Arbetsförmedlingens resurser och aktiva program på samma villkor som andra arbetslösa.

Mer generösa subventionerade jobb

Subventionerad sysselsättning kan behövas för dem som har nedsatt arbetsförmåga eller har varit arbetslösa en längre tid. För att en väsentlig del av

arbetsmarknaden ska bli tillgänglig för denna typ av anställningar måste anställningar i normala lönelägen kunna subventioneras. Det innebär att taken för subventionerna ska motsvara nivån på taket för arbetslöshetsersättningen. Samhall har en viktig roll för att tillvarata arbetshandikappades produktionsförmåga. Kvinnor är dock underrepresenterade inom Samhall trots att fler kvinnor än män har funktionshinder. Samhall bör utvecklas och expanderas. Subventionerad sysselsättning bör ske till kollektivavtalade löner. Samråd bör ske med fackliga organisationer om anställningar med stöd för att undvika felaktigt utnyttjande.

Verkliga garantier för aktivitet och inkomsttrygghet

Arbetsmarknadspolitiska garantier bör gälla utan tidsbegränsning och ge försörjning i form av aktivitetsstöd på a-kassenivå. Garantierna ska innehålla generösa anställningsstöd och andra aktiva insatser med hög kvalitet som ges efter individuellt behov. Jobb- och utvecklingsgarantin fungerar som en bortre parentes i arbetslöshetsförsäkringen, vilket är oacceptabelt.

Utökad arbetslivsinriktad rehabilitering

Statens ansvar måste öka för att de som har slagits ut ur arbetslivet i långvarig sjukdom eller sjuk- och aktivitetsersättning (förtidspension), ska kunna återkomma i arbete, efter sin förmåga. LO anser att den som har varit sjuk och är medicinskt färdigbehandlad men inte har en anställning, ska säkerställas stöd i Arbetsförmedlingens rehabiliteringsverksamhet. En rehabiliteringspenning på samma nivå som sjukpenningen bör då utgå under maximalt ett år.

Arbetsförmedlingens rehabiliteringsverksamhet behöver byggas ut så att de som är berörda alltid skrivs in där. Den måste snabbt ge rätt stöd, såsom arbetslivsinriktad rehabilitering, arbetsträning eller arbetsprövning. När en person som har rehabiliteringspenning och deltar i aktiva insatser i Arbetsförmedlingens rehabiliteringsverksamhet åter bedöms stå till arbetsmarknadens förfogande ska rehabiliteringspenningen avslutas och han eller hon skrivs in för arbetssökande i Arbetsförmedlingens vanliga regi.

Det finns också anledning att utveckla omställningsstödet så att det omfattar medlemmar i LO-förbund som tvingas lämna sin arbetsplats, oberoende av om det är på grund av arbetsbrist eller av hälsoskäl.

Bättre samverkan med fackliga organisationer

Arbetsmarknadens parter har sedan uppbyggnaden av arbetsmarknadspolitiken i styrelser både haft inflytande över, och tagit ansvar för, denna politik. Parterna bör ges möjlighet till detta även i framtiden. En bra dialog är avgörande för ett bra genomförande av politiken. Arbetsmarknadspolitiken är statlig, men ska anpassas till regionala och lokala förutsättningar.

Fackligt inflytande i genomförandet är avgörande för att de avtalsenliga villkoren på arbetsmarknaden ska kunna upprätthållas och missbruk av aktiva program kunna förhindras.

LOs styrelse föreslår att kongressen beslutar

- att* LO verkar för att den aktiva arbetsmarknadspolitiken utvecklas för att stärka individernas trygghet och utveckling, stabilisera efterfrågan och främja omställningsförmågan i svensk ekonomi,
- att* LO verkar för att arbetsmarknadspolitiska garantier utformas så att de gäller utan tidsgräns och ger försörjning med aktivitetsstöd på a-kassenivå och därmed förhindrar att arbetslösa utförsäkras,
- att* LO verkar för att fler arbetslösa ges möjlighet att med stöd av samhället byta yrke genom att arbetsmarknadsutbildningarna kraftigt ökar,
- att* LO verkar för att upprätthålla en rikstäckande, enhetlig statlig arbetsförmedling av hög kvalitet och med utbyggd samverkan med fackliga organisationer,
- att* LO verkar för att anställningsstöd och övrig subventionerad sysselsättning byggs ut och stärks, så att taken för subventionerade anställningar motsvarar nivån på taken i arbetslöshetsförsäkringen,
- att* LO verkar för att de långvarigt sjukskrivna ges en större möjlighet till statligt stöd genom en utbyggnad av Arbetsförmedlingens rehabiliteringsverksamhet,
- att* LO verkar för att en rehabiliteringspenning på samma nivå som sjukpenningen utgår för den som varit sjukskriven, saknar anställning samt är inskriven på Arbetsförmedlingens rehabiliteringsverksamhet och
- att* LO verkar för att utveckla omställningsstödet så att det omfattar medlemmar i LO-förbund som tvingas lämna sin arbetsplats, oberoende av om det är på grund av arbetsbrist eller av hälsoskäl.

A-kassan

Att skapa en ny arbetslöshetsförsäkring och åter utveckla en stark arbetslinje framstår allt mer som nödvändigt. Utgångspunkterna för detta bör vara de som följer nedan.

Inkomsttrygghet

För att försäkringen ska vara rättvis och legitim måste de allra flesta anställda få ett skydd för 80 procent av inkomsterna. Om taket för a-kasseersättningen inte höjs fram till 2010 kommer då bara de som har löner i nivå med de lägsta avtalslönerna få 80 procent i ersättning från a-kassan. Försäkringen blir allt mindre en inkomstförsäkring och allt mer en grundtrygghetsförsäkring.

Taket måste höjas så att de allra flesta löntagare får en ersättning motsvarande 80 procent av tidigare inkomst. Taket för ersättningen måste indexeras med löneutvecklingen. Löner och försäkringsersättningar bör beskattas på samma sätt. Arbetsvillkoret måste anpassas till att många har osäkra anställningsvillkor och arbetar deltid. Unga vuxna ska, om de uppfyller villkoren, ha samma ersättning som andra i arbetslöshetsförsäkringen.

Trovärdig och rationell

De som är med och betalar arbetslöshetsförsäkringen ska kunna lita på att den inte överutnyttjas. En bra arbetslöshetsförsäkring bygger på ömsesidiga åtaganden mellan samhället och individen. LO ser det som rimligt att staten kontrollerar och a-kassorna bedömer om arbetslösa som får arbetslöshetsersättning aktivt söker arbete eller deltar i andra aktiviteter. Bedömningen bör vara lika mellan olika delar av landet och mellan olika a-kassor.

Frivillig försäkring

Människor har slutit sig samman i frivilliga föreningar, med föreningsstadgar och villkor, där medlemmen är bärare av organisationens regler. En föreningsburen försäkring innebär att löntagare och deras förtroendevalda försvaret en strikt tillämpning av försäkringen, vilket stärker försäkringens legitimitet.

Den fackliga organisationen har två centrala intressen; höga reallöner och hög sysselsättning. Facket har då både ett intresse av att medlemmar inte tar arbete till lägre lön än de avtalsenliga men samtidigt av att arbetslösa faktiskt står till förfogande och tar lämpliga arbeten. Här är den fackliga a-kassan ett centralt verktyg.

De fackliga a-kassorna har också god kunskap om arbetsmarknaden och sina branscher. De har dessutom en kostnadseffektiv administration och kan därför väl förvalta försäkringen. Fackliga a-kassor bidrar till att det blir rationellt för löntagare att både vara med i en fackförening och i en a-kassa. En hög organisationsgrad är en förutsättning för att villkoren på arbetsmarknaden ska kunna regleras med kollektivavtal.

LO vill ha en frivillig arbetslöshetsförsäkring med ersättningsnivåer, avgifter och kvalifikationsvillkor som gör att alla i arbetslivet som behöver ett inkomstskydd kan få det.

Sjuk och arbetslös

Sjuka och arbetslösa ska inte oförskyllt bli utan ersättning om personen är sjuk men blir arbetslös, eller är arbetslös och blir sjuk. Förutsättningarna för att bedöma att en individ har rätt till ersättning skiljer sig åt vid sjukdom och arbetslöshet. En god tillämpning och trovärdighet i de olika försäkringarna kräver en precis definition av varför en individ får ersättning och vilket stöd som kan ges för att individens situation ska bli bättre. Det finns därför goda skäl för skilda försäkringar vid arbetslöshet respektive sjukdom, även om båda har statlig styrning och finansiering.

Solidarisk finansiering

Den nuvarande regeringen har infört differentierade avgifter vilket innebär att de som tillhör en a-kassa i en bransch med hög arbetslöshet tvingas att betala högre avgift. Syftet är att löntagarna i dessa branscher ska ta ansvar för sysselsättningen genom att hålla lönerna nere. Men löntagarna tar redan

ansvar genom att vara medlemmar i fackförbund som deltar i samordnade förhandlingar och genom att fackförbunden accepterar tydliga normer för löneutrymmet. Ansvar för arbetslösheten ska bäras solidariskt. Höga avgifter får inte hindra människor från att ansluta sig till försäkringen. Den nya finansieringsavgift som regeringen har infört måste avskaffas. Tidigare har finansieringsavgiften i genomsnitt motsvarat omkring 10 procent av utgifterna för den inkomstrelaterade arbetslöshetsersättningen utan att den varit knuten till utgifterna. Resten av arbetslöshetsförsäkringen, det vill säga ungefär 90 procent, bör i framtiden finansieras solidariskt. Avgiften till försäkringen bör också ge en reduktion av skatten.

Försäkringen och fackets roll som företrädare

Allt fler arbetslösa rapporteras av arbetsförmedlingarna till a-kassan för att de inte har uppfyllt försäkringens villkor. Att likartade fall behandlas lika är viktigt. Rättssäkerheten för de arbetslösa och fackets uppgift att företräda sina medlemmar inför arbetsförmedling och a-kassa bör bevakas. A-kassornas förutsättningar att förmedla arbeten bör också övervägas.

LO har haft ett uppdrag att utreda en förbundsgemensam arbetslöshetskassa som omfattar alla LO-medlemmar. Regeringen har sänkt statsbidraget, differentierat avgiften efter arbetslösheten i kassorna och planerar en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Mot bakgrund av de osäkra finansiella och legala förutsättningarna är det tveksamt att nu binda sig för en sådan lösning. LO och dess förbund bör avvakta med ett beslut och fortsätta att utreda förutsättningarna för en förbundsgemensam a-kassa samt förstärkt samverkan mellan förbunden.

LOs styrelse föreslår att kongressen beslutar

- att*** LO verkar för att de allra flesta löntagare omfattas av ett inkomstskydd som ger ersättning motsvarande 80 procent av tidigare inkomst vid arbetslöshet vilket innebär att taket för arbetslöshetsersättningen måste höjas och löneindexeras,
- att*** LO verkar för att omkring 90 procent av utgifterna för den inkomstrelaterade arbetslöshetsersättningen finansieras gemensamt,
- att*** LO verkar för ett återinförande av skattereduktionen för avgiften till a-kassan,
- att*** LO verkar för att frivilligt medlemskap i a-kassan görs enkelt och billigt så att en hög anslutningsgrad till a-kassorna främjas,
- att*** LO verkar för bildandet av en gemensam arbetsgrupp med socialdemokraterna för att utforma en ny arbetslöshetsförsäkring med god inkomsttrygghet, väl avvägda villkor och i huvudsak solidarisk finansiering och
- att*** LO fortsätter att utreda förutsättningarna för en förbundsgemensam a-kassa och rapporterar resultatet till representantskapet.

Arbetskraftsmigration

En arbetskraft som är rörlig över nationsgränserna kan underlätta möjligheten att uppnå full sysselsättning. Det finns flera exempel på detta inom Norden under de senaste femtio åren. Det mesta pekar mot att rörligheten över nationsgränserna kommer att öka när Sverige är en del av EUs inre marknad. Dessutom får tiotusentals människor årligen uppehållstillstånd i Sverige. Till det kommer personer som arbetar här men inte behöver uppehållstillstånd.

Människor flyttar över landsgränser av en mängd olika skäl. En del gör det för att undfly förtryck och andra för att finna ett arbete. Det finns många frågeställningar som rör migrerande arbetskraft och det är viktigt att inse att det är väldigt skilda grupper av arbetstagare. Allt ifrån så kallade papperslösa, som har en väldigt utsatt position, till välavlönade universitetsprofessorer.

För Sverige ger arbetskraftsinvandringen möjlighet att motverka flaskhalsar på arbetsmarknaden. För den enskilde arbetstagaren innebär migration till Sverige som regel en möjlighet att få ett arbete med en högre lön än i ursprungslandet. Ett internationellt utbyte kan innebära fördelar för alla parter men också nackdelar, beroende på ursprungs- respektive värdlandets arbetsmarknadspolitiska läge samt hur den ekonomiska politiken svarar upp mot förändrade förutsättningar för sysselsättningen.

Det faktum att andelen äldre i befolkningen ökar snabbt under de kommande decennierna gör att sysselsättningsgraden måste öka genom att individer som står utanför arbetsmarknaden får jobb. Till viss del kan också ökad arbetskraftsinvandring bidra. Ända sedan slutet på 1960-talet har det funnits en politisk enighet om reglerna för arbetskraftsinvandring. När nu reglerna ses över, är det av stor vikt att den enigheten består.

Om arbetskraftsinvandringen ska kunna spela en positiv roll i samhälls-ekonomin behöver dock konkurrensen om jobben mellan grupper med olika ursprung ske på lika villkor. Genom att upprätthålla kollektivavtalen garanteras jämlika villkor på den svenska arbetsmarknaden för alla arbetstagare och arbetsgivare, oavsett vilket land de kommer från.

Arbetsstillstånd baseras enligt dagens regler på arbetskraftsbristen i landet. Bedömningen av detta görs idag av Arbetsförmedlingen. Om arbetsgivaren i framtiden enskilt får avgöra om brist förekommer så kan denne snarare se den som brist på billig arbetskraft och inte som problem med tillgång på arbetskraft med rätt kvalifikationer. En fungerande reglerad arbetskraftsinvandring kan bidra till samhällsekonomisk effektivitet, utan att ge upphov till försämrade villkor och en försvagning av kollektivavtalen. Det är därför absolut nödvändigt att facket får möjlighet att påverka definitionen av brist och vara med och avgöra om en bristsituation föreligger. Beslut måste fattas av en myndighet med god kännedom om arbetsmarknaden och med fasta strukturer för dialog med arbetsmarknadens parter.

LOs styrelse föreslår att kongressen beslutar

- att* LO verkar för att alla som arbetar på svensk arbetsmarknad ska omfattas av kollektivavtal med likvärdiga löner och arbetsvillkor,
- att* LO verkar för att beslut om arbetstillstånd vid arbetskraftsinvandring alltid vilar på parternas yttrande och
- att* LO verkar för att juridiskt bindande anställningsavtal införs och kravet på arbetstillstånd före inresa för arbetssökande från länder utanför EU bibehålls.

Näringspolitik

Syftet med näringspolitik är att med politiska insatser bidra till att utveckla produktionen av varor och tjänster. Näringspolitiken är i huvudsak långsiktig och de viktigaste delarna är utbildningspolitiken, infrastrukturpolitiken och innovationspolitiken. Genom samverkan mellan myndigheter, näringsliv och forskning ska innovation och företagsutveckling stimuleras i starka näringsregioner.

Svenska företag och regioner konkurrerar på en alltmer internationaliserad marknad. Kraven på att utveckla unik och specialiserad produktion ökar. Sverige bör konkurrera med kunskap och kreativitet – inte med låga löner. Näringspolitik är intimt förknippad med regional utveckling. För att stärka utvecklingsarbete över hela landet behöver ett antal större näringsregioner etableras, vilka i sig har tillräckliga resurser i form av företagande, kapital, infrastruktur och utbildning för en långsiktig tillväxt. Statliga myndigheters arbete i regionerna behöver samordnas mer, både med varandra och med regionala och lokala aktörer, för att hantera de regionala behoven. Innovationssystemen för att ta fram och sprida nya idéer behöver stärkas i alla regioner. Företag och fack måste engageras mer i det fortsatta arbetet kring regionala tillväxtprogram samt i de nya partnerskapen kring EUs strukturfondsmedel. De branschprogram som gjorts inom vissa sektorer behöver spridas till fler branscher. Den nuvarande regeringen har i hög grad negligerat detta arbete och de ökade tillväxtförutsättningar som skapades genom detta.

En god utbildningsnivå är grunden för ett gott näringslivsklimat. De stora utbildningsinsatser som gjordes under det senaste decenniet har varit värdefulla för hela Sverige, både för individ och för samhälle. Framöver behöver kommande satsningar kompletteras med ökat fokus på yrkesutbildningar, både på gymnasie- och eftergymnasial nivå.

LOs styrelse föreslår att kongressen beslutar

- att* LO verkar för att det skapas självständiga regioner som kan ta ett större ansvar för det näringspolitiska utvecklingsarbetet,
- att* LO verkar för ytterligare infrastruktursatsningar och en restriktiv hållning till offentlig-privata partnerskap när det gäller infrastruktur,
- att* LO utarbetar en transport- och infrastrukturpolitisk plattform,
- att* LO verkar för ett starkt fackligt engagemang och inflytande inom det regionala tillväxtarbetet och EUs strukturfonder och
- att* LO verkar för att det tas fram statliga strategiprogram för fler branscher, däribland tjänstesektorn.

Ägarstyrning och pensionsfondernas placeringar

Ägandet har förändrats påtagligt de senaste decennierna. Idag ligger en stor del av ägandet av företagen hos fonder och institutioner, både svenska och internationella. Det har bidragit till en förskjutning av ägarmakten till i vissa bemärkelser svagare ägare. Det kan uppfattas som att tyngdpunkten har förskjutits från ett industriellt perspektiv mot ett mer finansiellt perspektiv inom det svenska näringslivet.

Fackföreningsrörelsen har ett inflytande över sitt eget kapital men även över det kapital LO förvaltar tillsammans i partsgemensamma organ. Under den gångna kongressperioden har LO haft en bred diskussion tillsammans med förbunden om vilka krav som bör ställas på facket som ägare. Detta arbete mynnade ut i slutsatsen att facket bör ta ett större ansvar för det kapital det själv förvaltar själv samt det som förvaltas gemensamt med andra, i frågor rörande etik och bolagsstyrningsfrågor.

En annan slutsats var att fackföreningsrörelsen inte ska ta på sig att vara aktiva som ägare i näringspolitiskt hänseende. Facket bör inte medverka till att pensionssparande investeras i verksamheter med hög risk och riskera avkastningen på medlemmarnas pensioner.

Det övergripande kravet på förvaltare av försäkringskapital bör vara att uppfylla målet om en långsiktigt god avkastning till låg risk. En växande andel av både de privata och de offentliga pensionerna är avgiftsbaserade. Detta innebär att storleken på pensionsförmånen inte är bestämd utan avgörs av hur kapitalet förvaltas och växer långsiktigt.

Avgörande för den långsiktiga avkastningen och därmed pensionsutfallen, är att kostnaderna för förvaltningen hålls så låga som möjligt och att detta återspeglas i låga förvaltningsavgifter. En mycket viktig fråga blir då hur mycket pengar som används till att belöna företagsledningarna och även kapitalförvaltarna själva. Facket måste i detta sammanhang bevaka att inte företagsledningarna eller andra aktörer berikar sig på de slutliga ägarnas kostnad. I egenskap av att, tillsammans med arbetsgivarna, vara ansvariga

för förvaltningen av stora delar av det fackliga pensionskapitalet, bör facket sålunda ta sitt ansvar för att lönerna inte sätts för högt för individer på ledande positioner i företagen eller i finansbranschen.

En ytterligare fråga som LO behöver fördjupa sig i är riskkapitalbolagens växande roll. Det är viktigt att det finns en neutralitet mellan olika ägarformer och att även detta ägande omfattas av sedvanliga nationella och internationella regelverk gällande insyn, övervakning, arbetsgivaransvar och skattelagstiftning. LOs styrelse bör under den kommande kongressperioden organisera styrelseseminarier för att analysera konsekvenserna av förändringar i ägarstrukturen och diskutera hur dessa bör bemötas.

LOs styrelse föreslår att kongressen beslutar

- att* fackföreningsrörelsen tar ett ökat ägaransvar genom att driva fram tydliga etiska riktlinjer och riktlinjer för bolagsstyrning i de styrelser där de verkar,
- att* LO verkar för att pensionsförvaltare samordnar sig i en arbetsgivarroll för att verka för rimliga ersättningar inom ramen för kapitalförvaltningen,
- att* LO verkar för att riksdagen beslutar om en ram för AP-fondernas etiska riktlinjer och ägarpolicy och
- att* LO verkar för en bred diskussion, mer samhällelig forskning och eget analysarbete om hur ägandet i Sverige utvecklas och dess betydelse för ekonomi och samhälle.

Miljö-, klimat- och energipolitik

Klimatfrågan är en av de verkligt stora samhällsfrågorna inför framtiden. Att det behövs insatser för att stoppa den globala uppvärmningen är de flesta ense om. Det är angeläget att de av riksdagen fastställda miljömålen nås inom en generation. Insatser för minskad klimatpåverkan behöver på intet sätt vara ett hot mot sysselsättningen utan kan tvärtom vara en möjlighet till fler och bättre jobb. De miljö- och klimatpolitiska åtgärderna bör syfta till teknikutveckling och resurseffektiv organisation av produktion, transporter och förbrukning. EUs mål om 20 procents reduktion av växthusgaser och ökad satsning på förnybar energi bör nås till år 2020. Klimatpolitiska styrmedel bör premiera energieffektiv teknik, säkra samhällsekonomiskt riktig användning av energiråvara och sikta mot internationellt jämbördiga konkurrensförhållanden. EUs utsläppshandel behöver stramas upp och insatser i andra länder via så kallade flexibla mekanismer bör ges ökat utrymme i svensk klimatpolitik.

Sveriges energiberoende är stort beroende på kallt klimat, långa avstånd och omfattande basindustri. En långsiktigt säkrad energiförsörjning är en förutsättning för sysselsättning och välfärd. Energipolitiken behöver drivas längs två linjer, dels säkrad tillförsel via ny koldioxidfri kraftproduktion och dels intensifierad energieffektivisering, om beroendet av fossila bränslen

ska kunna minska och rimliga elpriser kunna garanteras. Nyinvesteringar bör ske i kraftvärme, vind-, våg- och vattenkraft. Kärnkraften bör inte avvecklas i förtid utan uppgraderingar av dagens tio reaktorer bör kunna ske för att både öka säkerhet och elförsörjning. Givet de klimatpolitiska målen bör framtida investering i ny kärnkraft (när befintliga reaktorer måste avvecklas) inte uteslutas allteftersom ny teknik ger säkrare drift och avfallshantering. Program för effektivare energianvändning bör utvecklas inom samtliga samhällssektorer.

Samhällets inflytande över elmarknaden behöver stärkas. Statens ägande av Vattenfall bör säkras och en aktiv ägarstyrning utvecklas vad gäller investeringar, prispolitik och försörjningstrygghet. Stamnät och viktiga utlandsförbindelser ska ägas av staten.

LOs styrelse föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att EUs mål om 20 procents reduktion av växthusgaser och ökad satsning på förnybar energi nås till år 2020,

att LO verkar för att investeringar görs i koldioxidfri kraftproduktion för att säkra elförsörjning och rimliga elpriser och

att LO verkar för att samhällets inflytande över elmarknaden stärks.

Ekonomisk brottslighet

Lika villkor för alla och rent spel är en förutsättning för att ekonomin ska fungera. Lagar och regler skapar konkurrensneutralitet mellan företag och kollektivavtalen utgör en viktig del av regelsystemet. Om ekonomisk brottslighet tillåts breda ut sig utgör den ett allvarligt hot mot seriösa företag och i förlängningen också mot välfärden. Det kan dessutom leda till ett otruggare arbetsliv.

Det är också en rättvisefråga. Vårt generella välfärdssystem bygger på att alla gör rätt för sig och betalar sina skatter och avgifter. Många av LOs medlemmar är i olika skeden av livet helt beroende av att den offentliga finansieringen av trygghetssystemen fungerar. Ekonomisk brottslighet undergräver den offentliga ekonomin och därmed välfärdspolitikerna. Det ingår i det fackliga uppdraget att bevaka att alla företag och arbetsgivare fullgör sina skyldigheter mot samhället och att informera medlemmarna om betydelsen av att soldariskt betala skatt.

Det är av fackligt intresse att stävja alla former av brottslighet i arbetslivet. På en arbetsplats där kollektivavtalet bevakas av fackliga representanter går det inte att fuska med löner och skatter. Även i samband med upphandling av varor och tjänster kan facket spela en nyckelroll.

Mycket kan göras i form av bättre kontroll från samhällets sida utan att detta blir onödigt dyrt eller krångligt. Skatteredovisningen kan, med utnytt-

jande av modern teknik, ske snabbare och på personnivå så att inte utrymme skapas att förskingra innehållen preliminärskatt. Samhället måste också bättre bevaka vad som händer i samband med företagsöverlåtelser och vid åtgärder i samband med insolvens eller konkurs. Risken är annars uppenbar att det i slutändan blir anställda och konsumenter som får bära kostnaderna och att de som tagit den ekonomiska risken inte får stå för konsekvenserna. De insatser som redan görs av polis, ekobrottsmyndighet och åklagare kan byggas ut och ge ett överskott till statskassan.

Under de senaste åren har den organiserade brottsligheten växt sig allt starkare i Sverige. Våldet som detta för med sig sprider sig även utanför de kriminella kretsarna. Detta blir särskilt tydligt för dem som arbetar inom sektorer som är drabbade; företrädesvis inom service- och tjänstebranscher. Ligor har infiltrerat, till och med helt tagit över verksamheten inom vissa verksamheter i en del samhällen. Detta medför att inga skatter levereras, att anställda under hot tvingas delta i kriminella handlingar. Att sätta sig upp mot systemet innebär stora risker. Här behövs både samhället, fackföreningen och andra intresseorganisationer för att bryta den onda cirkeln. De samverkansformer mot ekonomisk brottslighet som prövats på några ställen måste utvecklas och spridas över landet.

I lägen där arbetsgivaren betar sig illojalt mot samhället och arbetstagarren blir vittne till detta är det med risk för anställningen som den anställde agerar. Den svenska arbetsrätten bygger i dessa situationer på arbetstagarlojalitet. Arbetsrätten behöver istället bygga på ömsesidigt ansvar och meddelarskyddet måste stärkas.

LOs styrelse föreslår att kongressen beslutar

- att* LO verkar för att samhällets kontrollfunktioner för att stävja ekonomisk brottslighet förstärks,
- att* LO verkar för att fackets möjligheter att hävda och skydda kollektivavtalen stärks och
- att* LO verkar för att meddelarskyddet stärks för alla anställda och i synnerhet för förtroendevalda.

Arbetsliv och produktivitet

Arbetsliv och produktivitet

ETT ÖKAT VÄLSTÅND BYGGER PÅ att det produceras allt mer per arbetad timme. För att det ska vara möjligt att ständigt förändra och förbättra produktionen krävs en maktindelning mellan arbetstagare och arbetsgivare som upplevs som acceptabel av både parter. Den svenska arbetsmarknadsmodellen har gett både lokala anpassningar och arbetstagarinflytande. Modellen bygger på kollektivavtal i stället för lagstiftning och en arbetsrättslig lagstiftning som är dispositiv, och alltså ger möjlighet till branschvisa och lokala anpassningar av regelverket.

Under de senaste 15 åren har produktiviteten utvecklats snabbt. Det har både gett höjda reallöner och ökade vinster. För att uppnå detta har kontrollen över bemanningen blivit allt viktigare. Det bästa ur arbetsgivarsynpunkt är att de anställdas arbetstid fritt kan förläggas och att arbetskraften är så utbytbar som möjligt. Arbetstagarna har det rakt motsatta intresset – de vill ha kontroll över sin egen arbetstid och i så liten grad som möjligt vara utbytbar, för en starkare position på arbetsmarknaden.

Det svenska sättet att hantera motsättningarna mellan arbete och kapital genom kollektivavtal står inför flera utmaningar. Politiska beslut har försvagat de fackliga organisationerna, vilket gör det svårare att upprätta kollektivavtal överallt. De fackförbund som redan idag har svårast att klara kollektivavtalsäckningen, genom att de anställda återfinns på många små arbetsplatser, har drabbats hårdast av regeringens politik. Den ökade rörligheten av företag mellan europeiska länder och EUs reglering av detta, senast uttryckt i Vaxholm/Laval-domen, är också en utmaning av Sveriges modell, vilken avviker markant från de i andra europeiska länder. Om en väl fungerande arbetsmarknadsmodell ska kunna upprätthållas måste denna utmaning hanteras bland annat genom förändringar av utstationeringslagen.

Arbetsmarknadens parter har ett samlat ansvar för att modellen kan upprätthållas. De samtal som nu har startat mellan Svenskt Näringsliv, PTK och LO är en viktig del i detta. Det finns ingen motsättning mellan lag eller avtal, båda spelar en viktig och kompletterande roll. En framgångsrik reglering av arbetsmarknaden bygger emellertid på att parterna är försiktiga med lagstiftningskrav när förhandlingarna inte ger önskat resultat. Det krävs ansträngningar från både arbetsgivarna och de fackliga organisationerna för att uppnå en samsyn om vad som krävs för att klara av de utmaningar som den svenska arbetsmarknadsmodellen står inför. Om parterna emellertid misslyckas med att lösa allvarliga arbetsmarknadsproblem, som till exempel förekomsten av ofrivillig deltid och osäkra anställningar, kommer människors krav på förändringar istället riktas mot det politiska systemet. Det innebär att parterna blir av med både mycket av sitt inflytande och sitt ansvar för hur arbetsmarknaden ska regleras.

En annan viktig förändring på den svenska arbetsmarknaden är att kvalifikationskraven i jobben höjs. Allt fler jobb på den svenska arbetsmarknaden kräver utbildning. Kraven har också i större utsträckning blivit yrkesspecifika istället för företagsspecifika – samma teknik används i flera företag och de tidigare monopolen har försvunnit. Utbildningarna har dock utvecklats i motsatt riktning. De har gett mindre av yrkeskunskaper och mer av allmänna teoretiska kunskaper. Detta har gett en brist på yrkesutbildad arbetskraft, samtidigt som stora grupper slåss om jobben som inte kräver yrkesutbildning. Det finns en uppenbar risk att skillnaden i villkor ökar mellan olika jobb. I jobb som kräver yrkesutbildning kommer frågan om villkoren för utländsk arbetskraft och bemanningsbolag att vara vitala frågor. I de sektorer som är dominerade av jobb som inte kräver yrkesutbildning, kommer många att bli löst knutna till arbetslivet för att möjliggöra en flexibel bemanning för arbetsgivaren. Lönerna kommer antagligen att kunna upprätthållas, men stora grupper kommer att få låga och osäkra inkomster.

De fackliga strategierna för att alla jobb ska vara bra jobb kan inte vara likadana överallt. De måste anpassas till förutsättningarna. Det är dock uppenbart att starka yrkesidentiteter ger goda förutsättningar för gemensamt agerande. Sådana uppnås genom att professionalisera LO-förbundens yrken. Genom utbildningskrav som speglar både arbetsgivarens, arbetstagarnas och allmänhetens behov och ett större ansvarstagande för utformningen av en yrkesutbildning, som inte innebär några utbildningsmässiga återvändsgränder, kan jobben utvecklas.

Svenska arbetsmarknadsmodellen

Den svenska arbetsmarknadsmodellen avviker i väsentliga avseenden från de modeller som finns i andra europeiska länder. Den viktigaste avvikelsen är att arbetsmarknadens parter spelar en betydligt större roll i regleringen av arbetslivets villkor. Den arbetsrättsliga lagstiftningen är i stora stycken dispositiv. Om parterna kommer överens om annat gäller parternas avtal. Lagstiftningen fungerar på viktiga områden som en riktningssivare och som en utgångspunkt i förhandlingarna om vilka lokala anpassningar som behövs.

När det gäller löner sker i Sverige inget statligt ingripande för att reglera nivån för minimilön. Denna reglering sker istället genom att parterna sluter kollektivavtal. Att denna modell fungerar bygger på att fackföringsrörelsen varit så pass stark att kollektivavtal har kunnat tecknas nästan överallt. Om inte det hade varit fallet skulle antagligen en mer långtgående lagstiftning för att garantera skäliga arbetsvillkor varit nödvändig. Fackföringarna har ju till exempel möjlighet att vidta stridsåtgärder mot enskilda företag som inte har kollektivavtal.

Den svenska arbetsmarknadsmodellen har möjliggjort lokala anpassningar av centrala regelverk och avtal och ett reellt arbetstagarinflytande. Modellen har gett relativt goda, men ändå konkurrenskraftiga, villkor för

arbetstagarna. Antalet konflikter på arbetsmarknaden är lågt jämfört med andra europeiska länder.

Den svenska arbetsmarknadsmodellen står emellertid inför en rad utmaningar. Modellen bygger på att kollektivavtal finns på i stort sett alla arbetsplatser. I delar av den framväxande tjänstesektorn har de fackliga organisationerna redan idag svårt att hinna med att driva igenom avtal i samma takt som nya arbetsplatser växer fram. Utvecklingen förstärks av tre tendenser. För det första finns en risk att den politik som den nuvarande regeringen har genomfört gör att organisationsgraden sjunker och att facket försvagas. Vidare kan den ökade rörligheten av både arbetstagare och företag över nationsgränserna göra att det är svårare att få igenom avtal. Slutligen finns en risk att EUs lagstiftning om fri rörlighet, som till stor del bygger på andra arbetsmarknadsmodeller än den svenska, gör det svårare att upprätthålla den svenska modellen.

Redan i samband med förhandlingarna om det svenska EU-medlemskapet klargjordes omfattningen av det svenska kollektivavtalssystemet. Under de efterföljande åren har i flera avgörande situationer möjligheten till reglering via kollektivavtal kunnat skrivas in som alternativ till lagstiftning. Domen i den så kallade Vaxholm/Laval-konflikten visar emellertid att den svenska lagstiftningen, det vill säga i detta fall utstationeringslagen, måste tydliggöra att svenska kollektivavtal ska gälla i Sverige och att det är dessa som ska avgöra villkoren för alla företag som verkar i Sverige.

Näringslivets internationalisering innebär att svenska företag expanderat internationellt och utländska företag investerar i Sverige. Det är såväl naturligt som nödvändigt att företag i Sverige både har svenska och utländska ägare. Den svenska modellen inom företagen präglas av samverkan och samförstånd mellan arbetsgivare och arbetstagare, även om det självfallet alltid finns en intressekonflikt om fördelning av produktionsresultatet.

LOs styrelse föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att den svenska arbetsmarknadsmodellen värnas genom att kollektivavtalstäckningen upprätthålls,

att LO-förbunden gemensamt utarbetar en samlad facklig strategi för att klara en hög kollektivavtalstäckning i alla branscher,

att LO, genom de fackliga organisationerna både på den nationella och den europeiska nivån, verkar för att lagstiftningen inte motverkar den svenska arbetsmarknadsmodellen och

att LO verkar för att utstationeringslagen ändras så att det är möjligt att kräva svenska kollektivavtal för alla företag som verkar i Sverige.

Bemanningsföretag

Inom vissa områden är det tydligt att kollektivavtalens villkor inte bara är en förbundsfråga. Avtalen för bemanningsföretagen påverkar många olika branscher. Dessa företags verksamhet har vuxit i omfattning och deras anställda finns idag på många olika arbetsplatser. Det kollektivavtal som slutits mellan arbetsmarknadens parter för detta område har varit ett viktigt steg för att förbättra villkoren för de anställda i bemanningsföretag. Avtalet har också ökat konkurrensneutraliteten mellan olika verksamheter. Trots avtalet är det dock betydligt svårare att skapa förutsättningar för ett fungerande fackligt arbete i dessa företag. Det är av vikt att arbetet fortsätter för att likställa villkoren mellan olika kategorier av anställda på samma arbetsplats.

LOs styrelse föreslår att kongressen beslutar

att LO tillsammans med LO-förbunden arbetar vidare med att likställa villkoren mellan inhyrda arbetstagare och de anställda på arbetsplatsen.

Arbetsrätt

Utgångspunkten för den svenska arbetsmarknadsmodellen är att arbetsmarknadens parter träffar kollektivavtal kring de centrala arbets- och anställningsvillkoren. Genom arbetsmarknadsreformerna på 1970-talet fick lagstiftningen en större betydelse. Genom medlemskapet i EU har parternas reglering av arbets- och anställningsvillkoren kommit att omgärdas av ett ytterligare regelverk vilket begränsat arbetsmarknadsparternas möjlighet att anpassa arbetsvillkoren. LO har ett stort intresse av hur lagstiftningen utformas, men målsättningen är, och förblir, att reglera centrala arbets- och anställningsvillkor genom kollektivavtal.

Då innehållet i EUs arbetsrätt i huvudsak består av minimiregler har effekten av lagstiftningen på europainivå oftast inte blivit särskilt stor för Sverige. För många andra medlemsländer har positiva förändringar utifrån EU-regler varit avgörande för utvecklingen. Även för oss har vissa av EUs regler varit positiva. EU förbjuder diskriminering i löne- och arbetsvillkor av deltids- och visstidsanställda jämfört med heltids- och tillsvidareanställda. LO verkar för att få EU att införa begreppet saklig grund vid uppsägningar.

Den svenska arbetsrättsliga lagstiftningen har kombinerat goda möjligheter för arbetsgivaren att anpassa arbetsstyrkan efter produktionens behov med en hygglig anställningstrygghet och rättssäkerhet för den enskilde arbetstagaren. Det finns inget som pekar mot att anställningstryggheten i Sverige är ett hinder mot strukturomvandling av det svenska näringslivet. Arbetsgivarens möjlighet till godtycke minskar genom att lagstiftningen skiljer på uppsägningar på grund av arbetsbrist och på grund av andra skäl.

Under senare tid har det emellertid skett försämringar av anställnings-

tryggheten som framförallt har gått ut över dem som håller på att etablera sig i arbetslivet. Det tar allt längre tid innan unga människor kan få en tillsvidareanställning. Bland framförallt unga kvinnor är andelen tillfälligt anställda mycket hög. Detta leder till att det blir betydligt svårare att etablera sig i vuxenlivet. Det blir svårt att få ett hyreskontrakt eller ta lån för att köpa sig ett boende. Möjligheten att ta föräldraledigt från arbetet och därmed att bilda familj blir också lidande.

LOs styrelse föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för bättre anställningstrygghet – i första hand genom kollektivavtal och i andra hand genom förändrad och förbättrad lagstiftning,

att LO kraftfullt arbetar för att de försämringar som genomförts i arbetsrätten under den nuvarande regeringen tas bort,

att LO aktivt ska följa och försöka påverka EUs initiativ på arbetsrättens område och

att LO verkar för att tvåpersonersundantaget tas bort.

Arbetstidsfrågor

Arbetstidsfrågorna är starkt kopplade till arbetsgivarens ambition att få till en så optimal bemanning som möjligt, men vad som är optimalt för arbetsgivaren kan stå i stark strid med arbetstagarens ambition att kunna planera sitt liv och att få arbeta heltid. Konflikterna kring arbetstiderna, rätten att arbeta heltid samt vad som ska kvalificera till övertidsersättning, har ökat. På kvinnligt dominerade LO-arbetsplatser är det största problemet att stora grupper inte får arbeta heltid. Det gör att många får låga och osäkra inkomster. LOs krav är att grunden för alla anställningar, om arbetstagaren inte önskar något annat, ska vara tillsvidareanställningar på heltid. Vill arbetsgivaren göra avsteg från det måste det finnas sakliga skäl. I första hand bör detta åtgärdas genom bättre kollektivavtal och om inte det är möjligt genom förändrad lagstiftning.

Samtidigt som många vill arbeta heltid finns det givetvis också många som vill arbeta mindre. I perioder med stark produktivitetstillväxt och därmed också en reallönetillväxt brukar en del av det ökade löneutrymmet användas för att minska arbetstiden; det kan vara genom såväl fler semesterdagar som kortare veckoarbetstid eller genom annan ledighetslagstiftning. Så länge ökad fritid värdesätts kommer denna utveckling att fortsätta. Det finns emellertid en baksida av detta. Om ökad produktivitet används för att korta arbetstiderna är finansieringen av välfärdspolitiken svårare att upprätthålla genom att löneinkomsterna och därmed inte heller skatteinkomsterna ökar lika mycket. Kommande arbetstidsförkortningar, generella eller avtalade, måste alltid vägas mot ökningarna av det samlade löneutrymmet.

LOs styrelse föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för rätt till heltid och

att LO verkar för att lagstiftade arbetstidsförkortningar i första hand riktas mot grupper som har störst behov av sådana.

Arbetsmiljö

En god arbetsmiljö är avgörande för att arbetstagare med hälsan i behåll ska kunna delta fullt ut i arbetslivet till ordinarie pensionsålder. Fortfarande är det alldeles för många som alltför tidigt slås ut ur arbetslivet på grund av ohälsa. Arbetare, och framförallt kvinnliga arbetare, är kraftigt överrepresenterade i denna grupp. Arbetet för att förbättra arbetsmiljön är också något som de allra flesta medlemmar anser att facket ska prioritera.

Över tid och i takt med att arbetslivet har förändrats har också de mest betydelsefulla arbetsmiljöriskerna förändrats. Belastningsskador har länge varit ett problem men har ökat i omfattning. Kvinnor drabbas mer än män, i huvudsak beroende på den könsuppdelade arbetsmarknaden och att arbetsmiljön ofta är anpassad till män. I takt med att fler arbetar i tjänstesektorn har också frågan om hot och våld seglat upp som ett arbetsmiljöproblem för stora grupper. Dålig psykosocial arbetsmiljö lyfts också upp allt oftare. Nya, och ibland mer komplicerade, arbetsmiljöproblem, som adderats till de redan existerande, ställer krav på goda resurser till arbetsmiljöarbetet.

Trots detta har en nedmontering av tillsynen av och resurserna till arbetsmiljöarbetet ägt rum. Arbetsmiljöverkets resurser har minskat. Antalet inspektörer per anställda ligger nu under ILOs rekommendation och långt under nivån i andra nordiska länder. Det statliga bidraget till arbetsmiljöutbildningar har tagits bort. Arbetslivsinstitutet, som bidrog med världsledande forskning inom området, har lagts ned. Alla dessa försämringar kommer att leda till att arbetet med att skapa en bättre arbetsmiljö, som gör att arbetstagare inte i förtid slås ut ur arbetslivet, försvagas.

Det är emellertid avgörande att det fackliga arbetet för en bättre arbetsmiljö inte nedmonteras trots att de offentliga resurserna dragits ned. Den viktigaste faktorn för att lyckas med detta är att genomföra ett systematiskt arbetsmiljöarbete på varje arbetsplats. Vidare behöver avtal och överenskommelser med arbetsgivarna skapas som gör att skyddsombud och andra berörda kan få en tillräckligt bra arbetsmiljöutbildning.

LOs styrelse föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att mer resurser avsätts för att stärka tillsynen av arbetsmiljön,

att LO verkar för att resurserna till arbetsmiljöutbildningarna garanteras,

att LO verkar för att forskningen inom området upprustas genom att staten specialde-
stinerar forskningsresurser till arbetslivsforskning,

att LO verkar för att ett systematiskt arbetsmiljöarbete genomförs på alla arbetsplatser
och att arbetsgivarna avsätter tillräckligt med resurser för att klara både detta och
nödvändig arbetsmiljöutbildning,

att LO verkar för att en nollvision sätts när det gäller allvarliga arbetsolycksfall samt att
arbeta för att minimera arbetsskador och arbetssjukdomar och

att LO verkar för att minska riskerna för hot och våld i arbetet.

Företagshälsovård

Företagshälsovården ska vara en gemensam expertresurs som arbetar för både arbetsgivare och arbetstagar. En företagshälsovård med rätt inriktning och kompetens kan utgöra en viktig resurs för företagen och de anställda i deras gemensamma arbete med att förbättra arbetsmiljöerna och få fler tillbaka till arbete.

Företagshälsovårdens viktigaste uppgift är förebyggandet av arbetsskador och arbetsrelaterad ohälsa. I den förebyggande verksamheten bör företagshälsovården verka för att sprida kunskap om arbetsmiljölagstiftningen, inte minst om Arbetsmiljöverkets föreskrifter om systematiskt arbetsmiljöarbete. Företagshälsovårdens arbete kan vara till nytta när det gäller att bedöma arbetsförmåga och andra åtgärder i samband med sjukskrivning samt att göra bedömningar i samband med medicinsk och arbetslivsinriktad rehabilitering. Ökade anslag till forskning och utveckling inom företagshälsovården med särskild inriktning mot branschspecifik företagshälsovård är nödvändig. Det ger företagshälsovården ökade möjligheter att bli en viktig resurs för företagen och deras anställda. Ordentliga satsningar på företagshälsovårdens personal är en förutsättning för att företagshälsovården ska utgöra en effektiv resurs i parternas gemensamma arbetsmiljö- och rehabiliteringsarbete. Arbetsmarknadens parter bör ha ett betydande inflytande över utbildningarnas inriktning och innehåll.

LOs styrelse föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att alla anställda ska ha tillgång till kvalitetssäkrad företagshälsovård
via i första hand avtal och i andra hand via lagstiftning och

att LO verkar för att anslagen till forskning och utveckling inom företagshälsovården
med särskild inriktning mot branschspecifik företagshälsovård ska öka.

Arbetsorganisation

Fackföreningsrörelsen strävar efter att varje medlem ska ha ett utvecklande arbete som till en rimlig arbetsbelastning ger en god förtjänst. För att nå dit krävs att den fackliga organisationen har ett inflytande över hur arbetet organiseras.

LOs förbund har under åren preciserat vad som krävs för att uppnå ett gott arbete. Det finns bra arbeten med grupporganisation, arbetsväxling och tid för planering i samverkan mellan parterna. Men det finns också det motsatta med hårt styrda arbeten under stark tidspress och otrygga förhållanden. Modeller för utveckling i arbetet har inte slagit igenom, grupporganisation minskar i omfattning och obefogade löneskillnader finns. Ensamarbete, arbete på udda tider och hot och våld är gemensamma problem för många förbund.

Kvalifikationskraven i arbetet har ökat men utbildningssystemet har inte i tillräcklig grad fokuserat på LO-anställdas behov av kontinuerliga möjligheter att skaffa sig bättre yrkeskunskaper och yrkesfärdigheter genom hela yrkeslivet. Det finns ingen bra infrastruktur som ger återkommande utbildningsmöjligheter. Det behövs också en bättre struktur för validering av yrkeskunskaper. Validering måste utformas tillsammans med arbetsmarknadens parter och kan inte bara vara en fråga för existerande utbildningsinstitutioner.

LOs styrelse föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för förbättringar i lagstiftning, samordnar avtalskrav angående bemanning (bland annat ensamarbete) och inflytande vid förändringar, samt bevakar och med förbunden utvärderar de ramavtal som slutits mellan parterna inom EU om arbetsrelaterad stress och om trakasserier och våld i arbetet och

att LO verkar för att möjligheten till kontinuerliga utbildningsinsatser genom hela arbetslivet förbättras och utvecklas tillsammans med arbetsmarknadens parter.

Utbildningspolitik

Utbildningspolitiken har flera syften. För det första ger den alla medborgare en grundläggande utbildningsnivå. För det andra ger den människor möjligheter att förverkliga drömmar om allt, från att lära sig mer om ett enskilt område till att utbilda sig till ett speciellt yrke. För det tredje spelar utbildningspolitiken en avgörande roll för hur arbetsmarknaden fungerar. Kvalifikationskraven i arbetslivet har under långt tid höjts, men för att det ska vara möjligt att få kvalificerade sökande till dessa jobb krävs också en ständig uppgradering av utbildningssystemet.

När det gäller den grundläggande utbildningsnivån i Sverige har den successivt höjts under det senaste seklet. Under de sista tio åren finns dock tydliga indikationer på att utvecklingen mot en höjd kunskapsnivå i hela

befolkningen stannat av. En stor grupp tar sig inte igenom grundskolan med godkända kunskaper. Sveriges resultat i internationella jämförelser har försämrats. Pojkar från arbetarhem är kraftigt överrepresenterade bland dem som inte klarar skolan. Mycket tyder på att det är insatser under de tidiga skolåren som krävs för att komma tillrätta med dessa problem. Tydligare och tidigare uppföljningar av kunskapsinhämtningen behövs, såväl som att ytterligare resurser ges till dem som har problem med att klara de fastställda målen.

Yrkesutbildningen på gymnasial nivå har under de senaste åren inte fått tillräckligt med resurser för att tillgodose arbetslivets behov av yrkesutbildad arbetskraft. Samtidigt som yrkesutbildningarna på gymnasiet har blivit allt mer populära visar de flesta arbetsmarknadsprognoser att det är alldeles för få som genomgår dessa utbildningar. Det finns en stark tendens mot att allt fler arbetaryrken kräver en yrkesspecifik utbildning. När en utbildning kan användas hos flera olika arbetsgivare kommer företagen inte i samma utsträckning vilja stå för utbildningskostnaden och ett riktigt dimensionerat utbildningssystem blir därför ännu viktigare. Regelverket kring fristående skolor och kommunaliseringen av skolan har emellertid lett till att det inte sker någon nationell eller regional styrning av vilka gymnasiala yrkesutbildningar som erbjuds. Det har funnits en stark tendens mot att prioritera billiga teoretiska utbildningar högre än dyrare praktiska utbildningar. När gymnasieskolan reformeras är det viktigt att reformeringen innebär att en mer ändamålsenlig styrning av gymnasieskolan införs. För att uppnå detta behövs en större och bättre fungerande samverkan med arbetsmarknadens parter.

I arbetet med att reformera gymnasieskolan är det också angeläget att kunskapskraven anpassas efter arbetslivets behov. För att klara yrkeskraven behövs både teoretiska kunskaper, yrkesteori och en förmåga att tillämpa dessa kunskaper i praktiska situationer. Kunskapskraven för de olika gymnasieprogrammen måste utformas tillsammans med branschen. Det finns flera exempel på att tydligt preciserade kunskapskrav från branschens sida gör det lättare för eleven att veta vad som gäller och ökar också motivationen att klara kurserna på gymnasiet. Vid sidan av branschens kunskapskrav är det också viktigt att alla gymnasieprogram ger en tillräcklig allmänbildning för att kunna bli en aktiv samhällsmedborgare. Svenska, engelska, matematik och samhällskunskap eller något samhällsorienterat ämne bör ges på alla gymnasieprogram. Det är också viktigt att yrkesprogrammen inte innebär några utbildningsmässiga återvändsgränder. Den teoretiska undervisningen ska kunna byggas vidare på och yrkeskunskaperna bör vara så generella som möjligt. De kunskapskrav som ställs upp för att klara allmän behörighet till högskolan innebär att alla gymnasieprogram ska kunna ge allmän behörighet, förutsatt att eleven klarar de relevanta kurserna.

Utbildningssystemet måste också ge goda möjligheter för dem som behöver skaffa sig en yrkesutbildning eller komplettera en gymnasieutbildning

senare i livet. Idag är möjligheten till en yrkesutbildning begränsad, också till jobb där det råder stor brist på yrkesutbildade arbetstagare. Komvux har dragits ned och har blivit allt mer inriktad på högskoleförberedande teoretiska utbildningar. Det faktum att komvux är en kommunal angelägenhet samtidigt som arbetsmarknadsregionerna oftast är större innebär att det sällan är rationellt för den enskilda kommunen att investera i dyrare yrkesutbildningar, även om det skulle vara bra för regionen som helhet. Arbetsmarknadsutbildningarna har dessutom blivit färre och är endast avsedda för dem som är arbetslösa. Kvalificerad yrkesutbildning har utvecklats i positiv riktning men har en liten omfattning, oklar styrning och uppföljning och är inte avsedd för de utbildningar som ligger på gymnasial nivå. Icke-akademiska eftergymnasiala yrkesutbildningar behöver bli delar i en yrkeshögskola. Denna ska bygga på ett nära samarbete med arbetsmarknadens parter, ha bättre kvalitetskontroll och en dimensionering av olika utbildningar som är anpassad till arbetsmarknadens behov.

LOs styrelse föreslår att kongressen beslutar

- att* LO verkar för att förbättra grundskolan så att fler tar sig igenom den med tillräckliga kunskaper,
- att* LO verkar för att kvaliteten i den gymnasiala yrkesutbildningen förbättras och att styrningen av utbildningen utformas så att arbetsmarknadens parter får ett större inflytande över kvalitet, inriktning och dimensionering av utbildningen,
- att* LO verkar för att ett nationellt ansvar med ett regionalt inflytande tas för att det skapas goda möjligheter att skaffa sig en yrkesutbildning även efter gymnasiet och
- att* LO verkar för att en yrkeshögskola ersätter dagens kvalificerade yrkesutbildningar och att andra eftergymnasiala icke-akademiska yrkesutbildningar också kan ingå i denna.

Diskriminering

En persons arbetsmarknadsposition är inte bara kopplad till hans/hennes kunskap och färdigheter. Den är också i hög grad kopplad till individens kön, ursprung, sexuella läggning och funktionshinder.

Kvinnor har oftare tillfälliga anställningar, arbetar oftare ofrivilligt deltid och det finns dessutom en lönediskriminering som tidigare har beskrivits. Personer med utländskt ursprung har ofta en sämre position på arbetsmarknaden än personer födda i Sverige med svenskfödda föräldrar. Förenklat kan man säga att ju längre ursprungslandet ligger från Sverige – socialt, kulturellt och geografiskt – desto svårare är det att etablera sig i det svenska arbetslivet. Diskriminering utifrån sexuell läggning förekommer också i samhället och på arbetsmarknaden. Även diskriminering utifrån funktionshinder är ett allvarligt problem.

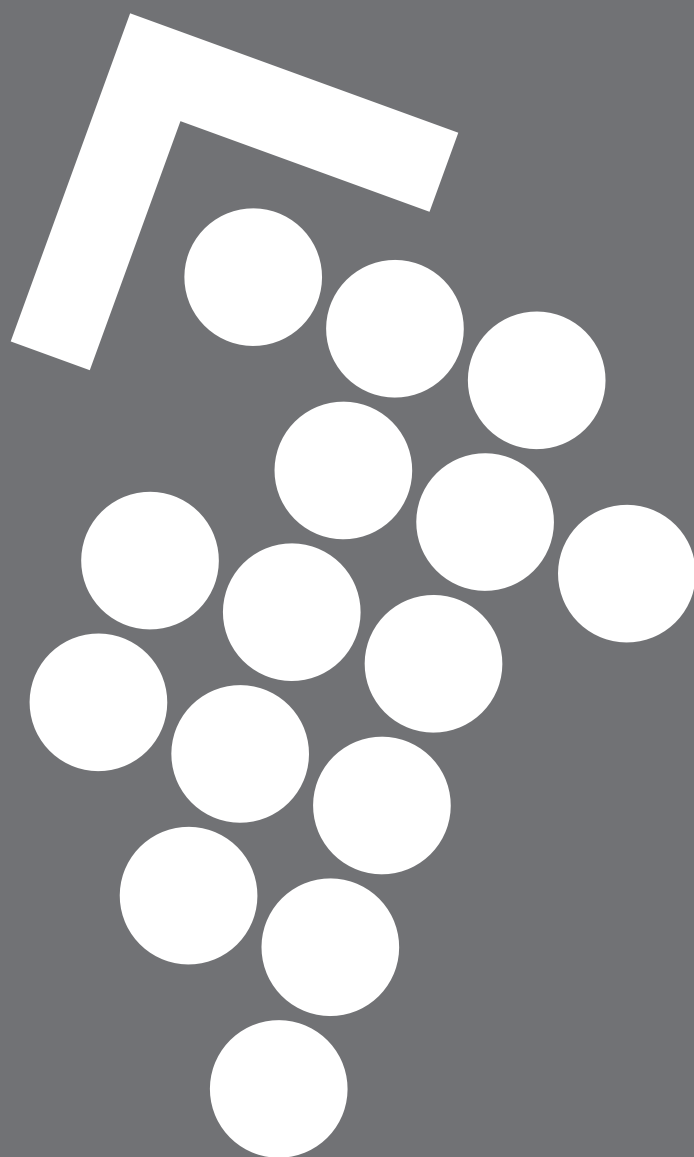
Att människor diskrimineras är inte bara ett problem för de grupper som diskrimineras utan är också ett grundskott mot hela den fackliga tanken. Denna bygger på att inga arbetstagare ska tvingas att acceptera sämre villkor än de som fastställs i kollektivavtalen. Diskriminering är en avgörande faktor bakom att vissa upplever sig tvingas att acceptera sämre villkor. Kampen mot diskriminering är alltså ingen facklig sidoverksamhet eller något som ställer olika LO-grupper mot varandra utan tvärtom ett arbete som bygger under de fackliga organisationernas förmåga att upprätthålla de kollektivavtalade villkoren på hela arbetsmarknaden.

LOs styrelse föreslår att kongressen beslutar

- att* LO verkar för att alla politikområden ska utgå från den enskilda människans faktiska behov och förutsättningar,
- att* LO verkar för att all diskriminering i arbetslivet motverkas,
- att* LO verkar för att fack och arbetsgivare har ett aktivt lokalt arbete mot trakasserier och diskriminering i arbetslivet och
- att* LO verkar för att alla avtal konstrueras så att de är icke-diskriminerande.

Arbetslinjen och välfärden

Arbetslinjen och välfärden

DEN NORDISKA VÄLFÄRDSMODELLEN innebär generella och inkomstrelaterade förmåner som ger en god trygghet. Det svenska välfärdssystemet har bidragit till att Sverige kunnat växa med både fler jobb och bättre jobb. Fler jobb i och med att sysselsättningsgraden blir högre med trygghetsförmåner som är kopplade till arbetsmarknadsdeltagande. Bättre jobb i och med att en god ersättningsnivå upprätthåller lägstlönerna och därmed ger mer högproduktiva jobb och att generella system underlättar rörligheten på arbetsmarknaden vilket underlättar strukturomvandlingen.

Den nuvarande regeringens politik bryter med denna välfärdsmo­dell på flera plan. Angreppen sker mot ersättningsnivåerna, mot den generella och solidariska finansieringen och mot vilka krav på omställning som ställs på individen – om kraven i detta avseende blir alltför orimliga finns i praktiken inget försäkringsskydd kvar. För att Sverige i framtiden ska ha en solidarisk och generell välfärd som omfattar alla oavsett inkomst krävs ett alternativ till regeringens politik. Det går att få fler i arbete och samtidigt upprätthålla en bra välfärd för alla.

När allt fler befinner sig utanför arbetsmarknaden är det också färre som omfattas av de inkomstrelaterade trygghetssystemen. I takt med att allt fler har inkomster över de så kallade taken privatiseras dessutom tryggheten vid inkomstbortfall i allt större grad. Antingen får den enskilde bära kostnaden och risken själv eller ökar avtalsförsäkringar och tilläggförsäkringar, via facket eller helt privata. I sådana system är utjämnin­gen mellan människor med olika risk alltid mindre än i de allmänna trygghetssystemen och risken är att grupper med hög risk får betala dyrt eller till och med stå helt utan skydd mot inkomstbortfall. I socialförsäkringarna har dessutom kraven på den enskilda individen ökat samtidigt som stödinsatserna för att komma åter i arbete försämrats. Det måste finnas en balans mellan detta för att försäkringen både ska ge ett bra ekonomiskt skydd och innebära en väl fungerande arbetslinje.

Dessa förändringar – att människor hamnar ”utanför” de allmänna trygghetssystemen såväl i botten som i toppen av inkomstskalan och att arbetslinjen mest innebär krav och inte stöd är ett hot mot den allmänna och solidariska välfärden. De som inte får del av försäkringen kommer att fråga sig varför de ska vara med och betala. Alla välfärdssystem är i grunden helt beroende av en betalningsvilja från alla medborgare för att kunna överleva. Därför är det viktigt att Sveriges gemensamma trygghetssystem ger en god trygghet till en kostnad som uppfattas som prisvärd. Den som tror på generella, allmänna och solidariska trygghetssystem har därför extra anledning att värna en stark arbetslinje där det är självklart att människor bidrar efter förmåga och lika självklart att den som drabbas av att inte

kunna försörja sig själv får den trygghet och det stöd som behövs för att komma igen. Det är en förutsättning för såväl legitimitet som finansiering av trygghetssystemen.

Bra jobb stänger inte ute människor från arbetsmarknaden utan tar tillvara den arbetsförmåga som finns. Det behövs fler jobb som låter människor som idag stängs ute vara med. Idag är det alldeles för lätt för arbetsgivare och samhälle att lämna människor som har drabbats av nedsatt arbetsförmåga i sticket. Ansvaret behöver tydliggöras. De olika aktörernas arbete med att få tillbaka människor i arbete behöver bli mer effektivt och mer långsiktigt hållbart. Det går inte att slösa med de mänskliga resurserna.

Generell välfärdspolitik

Den samlade välfärdspolitiken består av socialförsäkringar och välfärdstjänster. Båda spelar en viktig roll för trygghet och jämlikhet. Välfärdspolitiken innebär att det sker en stor omfördelning av resurser mellan grupper och över livet. Alla är med och finansierar välfärden och alla får del av den på lika villkor.

Just nu pågår en överföring från det allmänna socialförsäkringssystemet till parterna och till den enskilde själv. Detta sker i takt med att allt fler ligger över taken i de allmänna försäkringarna. Detta innebär en urholkning av den svenska generella välfärden. Om denna process tillåts fortgå sker en långsam privatisering av trygghetssystemen, och kvar finns till sist bara en grundtrygghetsmodell. Därmed går den breda riskgruppsutjämning som det allmänna systemet innebär förlorad. Redan utsatta grupper drabbas värst av en sådan utveckling.

Avtals- och medlemsförsäkringar får inte ersätta det samhällsliga välfärdsansvaret. Vid sjukdom, föräldradighet, arbetslöshet och pension ska skyddet från de allmänna försäkringarna ge en god trygghet med ersättning efter inkomst. Avtals- och medlemsförsäkringar ska på dessa områden även i framtiden utgöra komplement.

Socialförsäkringarna har en stark koppling till arbetskraftsdeltagandet. Det är den arbetsinkomst som förloras vid sjukdom, arbetslöshet, ålderdom eller när barnen är små som är försäkrad. Kopplingen mellan arbetskraftsdeltagande och socialförsäkringarna har inneburit en stark drivkraft till att etablera sig på arbetsmarknaden – den har verkat mobiliserande. Denna positiva effekt måste emellertid balansera mot socialförsäkringarnas risk att vara utestängande. Om inträdeskrav i socialförsäkringarna är för strikta eller att det är för svårt att etablera sig på arbetsmarknaden – för unga eller för de som kommer till Sverige från andra länder – riskerar tryggheten gå förlorad för stora grupper.

Välfärdstjänsterna är däremot kopplade till att man bor i Sverige. Alla som har rätt att bo här har samma rätt till sjukvård, äldreomsorg, skola och förskola av lika god kvalitet. På lång sikt, även vid en god och stabil ekonomisk tillväxt, kommer den offentliga sektorn att få brottas med prioriterings-

och finansieringsproblem. En utmaning är den demografiska utvecklingen, att befolkningen åldras. En annan utmaning är att tillgodose en ökande efterfrågan på vård, omsorg och utbildning samtidigt som möjligheten att höja produktiviteten är lägre i tjänstesektorn än i den varuproducerande sektorn. Det kommer att leda till att kostnaderna för att producera dessa välfärdstjänster ökar relativt sett.

De offentligfinansierade verksamheterna behöver därför utvecklas mot högre effektivitet och produktivitet – detta utan att de viktiga principerna om demokrati, offentlig finansiering och fördelning efter behov urholkas. Den nuvarande regeringen saknar politik för detta. Tvärtom, regeringens planer på att marknadsanpassa välfärdstjänsterna kan leda till att det offentliga mister kostnadskontrollen. Det är viktigt att kommuner och landsting behåller verksamheter i egen regi. Annars finns en risk för att kommuner och landsting blir beroende av stora producenter som kan skapa en marknad där inte konkurrensen fungerar. Utan möjlighet att expandera den kommunala verksamheten kan kommunerna hamna i en utpressningssituation mot starka företag, dessutom ger det en sämre möjlighet att bedöma om anbuden har en rimlig prissättning.

Det är vidare viktigt att den offentliga upphandlingen utformas så att våra skattemedel används så effektivt som möjligt. Kraven vid upphandlingen ska utformas så att inte bara lägsta pris avgör, utan att kvaliteten får ett avgörande inflytande. Den offentliga upphandlingen bör även användas för att främja andra viktiga samhällsmål. Av EG-direktiven om offentlig upphandling framgår uttryckligen att det är tillåtet att ställa krav på att ILOs grundläggande konventioner om mänskliga rättigheter i arbetslivet följs vid all upphandling. LO har sedan länge krävt att Sverige ska ratificera ILO-konventionen nr 94 om offentlig upphandling. Konventionen innebär en skyldighet att se till att normala arbetsrättsliga regler tillämpas vid offentlig upphandling och den har ratificerats av bland annat Danmark, Norge och Finland.

LOs styrelse föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att den generella välfärdspolitiken, med nuvarande övergripande princip om offentlig gemensam finansiering och fördelning efter behov, bevaras och utvecklas,

att LO verkar för en ratificering av ILO-konvention nr 94 och

att LO verkar för att Sverige noga följer och analyserar utvecklingen av lagstiftning inom EU så att den inte begränsar möjligheten att tillhandahålla solidariska välfärdstjänster av hög kvalitet.

Sjukförsäkring och rehabilitering

Det finns en rad brister i dagens sjukförsäkring. Alltför många människor är sjukskrivna alltför länge, utan att deras chanser att åter arbeta tas tillvara. Bördan bärs inte bara av samhället i form av förlorad arbetskraft och höga kostnader för sjukfall som drar ut på tiden. Det är den sjukskrivne som inte får hjälp tillbaka till arbetslivet som drar det tyngsta lasset.

Misslyckanden inom ramen för sjukförsäkringen och dess praktiska tillämpning, tillsammans med otydligheter i anställningsskyddet och ansvaret för rehabilitering gör att många far illa. Människor fastnar i sjukskrivning och förlorar fotfästet i arbetslivet på ett sätt som inte borde ske. Systemen och regelverken samspelar så att det många gånger framstår som rationellt för alla inblandade att inget göra.

Alla försäkringar måste hitta en rimlig balans mellan självrisk och kontroll. Självrisk i sjukförsäkringen består både av karensdag och av en ersättningsnivå som är lägre än hela lönen. LO anser att den samlade ersättningsnivån vid sjukfrånvaro bör vara 90 procent, 80 procent genom den allmänna försäkringen och tio procent genom avtal. Om man politiskt tar ställning för en bibehållen självrisk i form av karens är det möjligt att konstruera denna på ett bättre sätt än idag. Viktigt är att karensen innebär ett likvärdigt utfall för alla. Det gör inte dagens system.

Striktare villkor och lägre ersättningsnivåer är nu på väg att införas i sjukförsäkringen för att tvinga människor åter i arbete. Dessa förändringar riskerar att urholka försäkringen. Regeringens förslag på en minskningsregel för dem som har avtal som ger ersättning efter det första året hade försämrat inte bara den ekonomiska tryggheten för långtidssjukskrivna, det var också ett ingrepp i parternas avtalsfrihet och en konfiskering av det löneutrymme som avsatts för ändamålet.

Den rehabiliteringskedja som nu är på väg att genomföras innebär att ansvaret får att åter komma i arbete nästan uteslutande vilar på den som är sjuk. Tvärtom behöver rättssäkerheten för den sjukskrivne förbättras. Ansvarsförhållandena för rehabilitering och omställning behöver bli tydligare så att alla gör vad de ska. Det behöver bli mer aktiva insatser tidigt och tiden med sjukskrivning bör också kunna användas mer flexibelt, med återgång till arbete i fokus.

Det som idag saknas är rätt insatser i rätt tid. Det krävs dessutom ett arbetsliv som inte stänger ute den som inte har full arbetsförmåga. Facket behöver också bli bättre på att arbeta med att stötta medlemmar som drabbats av nedsatt arbetsförmåga. Ett väl fungerande förebyggande arbetsmiljöarbete måste också betonas i sammanhanget. Mycket av det som behöver göras på arbetsplatsen för att få tillbaka sjukskrivna arbetstagare kan och bör också göras förebyggande. Då är det viktigt att fånga upp tidiga tecken på ohälsa. Det kan bara ske på arbetsplatserna.

LO anser att en del av de sociala avgifterna bör användas till rehabiliterings- och omställningsåtgärder. Inom områden som tecknar avtal om

omställning slipper arbetsgivaren denna avgift. Detta kommer att skapa drivkrafter att sluta omställningsavtal som är anpassade till branschens varierande förutsättningar att få människor åter i arbete.

Risken att drabbas av ohälsa som leder till nedsatt arbetsförmåga är mycket skevt fördelad och arbetare drabbas i större utsträckning än tjänstemän, men med sjukförsäkringen följer en omfattande omfördelning som gynnar dem med lägre inkomster. Sjukförsäkringen är av dessa skäl oerhört viktig för LO-kollektivet. Samtidigt är ett utbrett stöd för sjukförsäkringen avgörande för att alla ska vilja vara med och solidariskt finansiera den.

LOs styrelse föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att den samlade nivån i sjukförsäkringen ska vara 90 procent och att taket i sjukförsäkringen ska höjas,

att LO verkar för att karensen ska bli rättvisare,

att LO verkar för att ansvaret för rehabilitering ska tydliggöras och att arbetstagarens rättigheter stärks genom att arbetsgivare ska vara tvungna att vidta rehabiliteringsinsatser vid sjukskrivning hos anställda,

att LO verkar för uppgörelser om omställningsavtal sluts och att arbetsgivare med omställningsavtal för rehabilitering ska slippa en del av de sociala avgifterna,

att LO verkar för att lönebidrag alltid prövas före förtidspension och

att LO verkar för att arbetstagarens och fackets (skyddsombudets) medverkan i rehabiliteringsarbetet stärks.

Arbetsskadeförsäkring

I arbetet utsätts de anställda för risker som de som individer har begränsade möjligheter att påverka. Därför är det viktigt att de anställda har ett fullgott skydd om de skadas i arbetet. Alla sorters arbeten behövs för att samhället ska fungera men riskerna att skadas i sitt arbete är ojämnt fördelade. Därför ska arbetsskadeförsäkringen finansieras solidariskt och lika utan inslag av riskdifferentiering.

Arbetsskadeförsäkringen har en delvis annan funktion än sjukförsäkringen. Eftersom principen är att den som skadas i arbetslivet ska hållas helt skadeslös ersätter arbetsskadeförsäkringen dyrbara skadeståndsrättegångar. En bra fungerande arbetsskadeförsäkring ska uppfylla två syften. Dels ska den ge de som drabbas av skador ett fullgott skydd. Dels ska den fungera som en informativ signal för samhället för att kunna sätta in resurser för snabb rehabilitering och för att kunna peka ut och bekämpa skadliga miljöer.

Idag fungerar inte detta. Det finns skäl att anta att många människor idag inte anmäler inträffade arbetsskador eftersom det, trots förändringen av bevisreglerna 2002, fortfarande är svårt att få vissa typer av besvär klassade som arbetsskada.

Frågan om när i tiden en arbetsskadeanmälan ska tas upp till prövning hänger nära samman med bevisreglerna. Eftersom den ersättning som utges är livränta vid bestående inkomstförlust, prövas arbetsskadeanmälningar som regel först då en försäkrad beviljas sjukersättning eller då arbetsbyte skett på grund av skadan och detta innebär lägre lön än tidigare. Därmed har det ofta gått många år sedan skadan inträffade innan prövningen sker, vilket leder till att det är svårare att bevisa ett samband än om prövningen görs tidigt.

LOs styrelse föreslår att kongressen beslutar

- att* LO verkar för att arbetsskadeförsäkringen även fortsättningsvis ska finansieras solidariskt och lika utan riskdifferentiering,
- att* LO verkar för att den som drabbas av arbetsskada ska kompenseras fullt ut av den allmänna försäkringen, utan självrisk,
- att* LO verkar för att bevisreglerna ses över så att arbetsskadade verkligen ges rätt till ersättning enligt arbetsskadeförsäkringen och
- att* LO verkar för att lagen ändras så att arbetsskadefrågan prövas i samband med att försäkringskassan gör rehabiliteringsutredning. Livränta ska då kunna utgå för en begränsad tid, exempelvis under rehabilitering, eller livsvarigt om skadan är bestående.

Pensioner

Ålderspensionen har till syfte att ge försörjning när arbetslivet avslutats. Pensionssystemet omfördelar inkomster från dem som arbetar till dem som inte längre gör det. Pension kan ses som en uppskjuten lön.

Rätten till ålderspension tjänas in löpande genom yrkeslivet. LO ställer upp på principen att pensionen återspeglar hela livets inkomster. Det är mer rättvist att alla års arbete räknas, än att bara ett visst antal år med hög inkomst ligger till grund för pensionen. Men samtidigt behövs en utjämning, eftersom risker för sjukdom och arbetslöshet är ojämnt fördelade.

Genom att premiepensionen och avtalspensioner kan placeras enligt den enskildes egna val, kan skillnaderna mellan olika pensionärsers inkomster öka. Premiepensionssystemet får inte användas som ett redskap för politikerna att friskriva sig från ansvar för pensionärernas levnadsstandard. De som inte aktivt väljer pensionsförvaltare ska ändå få en anständig ålderspension.

På en allt mer internationell arbetsmarknad behöver pensionssystemet svara upp mot nya behov, så att pensionen inte blir sämre för den som arbetar i flera länder.

LOs styrelse föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att långtidssjukas ålderspensioner värnas. Beräkningen av långtidssjukas ålderspensionsrätt ska säkerställas, så att hela antagandeinkomsten ligger till grund för ålderspensionen,

att LO verkar för att det politiska systemet tar ansvar för att pensionärerna har en god inkomst att leva på och

att LO verkar för att pensionssystemen inte hindrar internationell rörlighet. Därför behöver samordningen av, i första hand europeiska, pensionssystem förbättras.

Familjepolitik

Den samlade familjepolitikens syfte är att öka tryggheten för barnfamiljer, att jämna ut klyftor mellan familjer med och utan barn, att öka jämställdheten mellan kvinnor och män och att gynna ett högt arbetskraftsdeltagande. Därför är en väl utformad föräldraförsäkring, generella familjeförmåner och en högkvalitativ och allmän barnomsorg viktiga. Generella förmåner, som barnbidraget, är bättre på att stimulera arbetskraftsutbud och på att utjämna klyftor än vad riktade bidrag till de mest behövande är.

Allt fler pappor är föräldralediga, men utvecklingen går alltför långsamt. När kvinnor tar ut de flesta dagarna i föräldraförsäkringen innebär det att ojämställdheten mellan kvinnor och män cementeras. Kvinnor ses som en mer riskabel arbetskraft och får sämre villkor. Det gör att andra familjer också väljer att kvinnan är hemma större delen av tiden eftersom hennes ställning på arbetsmarknaden redan är svagare än mannens. Regeringens förslag om ett kommunalt vårdnadsbidrag riskerar att försämra kvinnans position på arbetsmarknaden ytterligare. Arbetsgivarna kommer att utgå ifrån att det är kvinnor med LO-yrken som mest sannolikt stannar hemma ytterligare år med vårdnadsbidrag, eftersom de, kortsiktigt, förlorar minst ekonomiskt på att göra det. Det kommer att leda till att det blir ännu svårare att skapa goda arbetsvillkor i de kvinnodominerade LO-jobben.

Allt fler arbetar på kvällar, nätter och helger. Exempelvis arbetar nästan hälften av LO-förbundens kvinnliga medlemmar på obekväma tider. Dessutom skärps nu kraven på arbetslösa att flytta från familj och vänner till arbete på annan ort. Det finns flera former av barnomsorg än förskoleformen. För små kommuner kan det vara orimligt att tillhandahålla förskola på obekväma tider, istället kan det då erbjudas motsvarande dagbarnomsorg fast på andra tider på dygnet.

LOs styrelse föreslår att kongressen beslutar

- att* LO verkar för att föräldraförsäkringen ska tredelas, så att en tredjedel tillfaller vardera föräldern och resterande tredjedel fritt kan överlätas mellan föräldrarna,
- att* LO verkar för att det vårdnadsbidrag som vissa kommuner har infört stoppas och
- att* LO verkar för att skollagen ändras så att rätt till barnomsorg på obekväma tider införs.

Tandvården

Många anser sig inte ha råd med den tandvård de behöver. Det finns en stor risk för allt större klasskillnader i tandhälsa.

Förra LO-kongressen slog fast att tandvårdsförsäkringen och allas rätt till tandvård till rimlig kostnad var en viktig fråga att driva under den kommande kongressperioden. LO har under denna tid arbetat intensivt med frågan. Detta bidrog till att den förra socialdemokratiska regeringen föreslog en rad förbättringar. Detta i sin tur påverkade också den nu sittande regeringen att genomföra en tandvårdsreform.

Regeringens aviserade förändring är ett steg i rätt riktning. Men trots de förbättringar som är på väg att ske är det fortfarande för kostsamt för många att gå till tandläkaren. LO måste bevaka att försäkringens värde inte urholkas och vilka konsekvenser den samlade reformeringen av området kommer att få. I detta arbete behöver LO vägledas av vissa principiella ställningstaganden. Ett av dessa är att det behövs ett reellt skydd mot höga kostnader för alla vuxna. Ett annat är att samma regler ska gälla för alla vuxna, med undantag för barn som bör ha en avgiftsfri tandvård och unga vuxna som kan behöva ett utvidgat tandvårdsstöd under övergången från barn- och ungdomstandvården. När dessa reformer är genomförda bör en analys göras av om ytterligare steg behövs för att förbättra tandvårdsförsäkringen.

LOs styrelse föreslår att kongressen beslutar

- att* LO verkar för en rejäl ekonomisk satsning på tandvårdsförsäkringen,
- att* LO verkar för att ett reellt skydd mot höga kostnader för alla vuxna ska införas och
- att* LO verkar för att samma regler ska gälla för alla åldersgrupper – behoven ska vara styrande, inte åldern. Det kan dock vara motiverat att ge yngre personer ett utvidgat tandvårdsstöd för att säkerställa att det inte blir ett glapp i tandvårdsbesöken vid övergången från den avgiftsfria barn- och ungdomstandvården.

Avtalsförsäkringar

Det generella välfärdssystemet utjämnar risker mellan individer och mellan grupper mest effektivt och rationellt. Men om de gemensamma systemen inte uppfyller de trygghetsbehov som finns, växer avtalsförsäkringar fram. Det statliga socialförsäkringssystemet, som syftar till att garantera alla människor standardtrygghet vid bland annat sjukdom, arbetsskada, arbetslöshet och ålderdom, utgör den viktigaste delen i de anställdas försäkringsskydd. Systemets begränsningar har emellertid skapat ett behov av ett kompletterande försäkringsskydd för olika yrkesgrupper. Med kollektivavtalade försäkringar har arbetsmarknadens parter hittat en rationell lösning på detta försäkringsbehov. Avtalsförsäkringarna är kostnadseffektiva jämfört med privata försäkringslösningar och mer rättvisa, bland annat genom att de inte har någon hälsoprövning. Drygt 92 procent av samtliga anställda omfattas av avtalsförsäkringarna och de utgör idag en viktig del i standardtryggheten för de anställda.

Anställda på företag som saknar kollektivavtal saknar ofta den trygghet som det kompletterande avtalskyddet utgör. En minoritet av de avtalslösa företagen tecknar privata försäkringslösningar för sina anställda. Garantier som finns i avtalsförsäkringarna saknas i de privata försäkringarna. Om arbetsgivaren inte betalat premierna blir den som omfattas av en privat försäkring utan ersättning, medan den som omfattas av den kollektivavtalade får sin ersättning ändå. Avtalsförsäkringarna skapar konkurrensneutralitet mellan företagen eftersom kostnaden för premierna är relativt lika. De stora försäkringskollektiven med lika eller likartade villkor gör också att rörligheten på arbetsmarknaden underlättas, eftersom försäkringsskyddet inte blir ett hinder för att byta arbetsgivare.

Utjämnningen minskar när försäkringskollektivet begränsas till dem som arbetar inom avtalsområdet, jämfört med när alla försäkras tillsammans i den allmänna försäkringen. Det kan innebära problem för de högriskgrupper som bäst behöver försäkringarna. Om arbetsmarknadens parter i större utsträckning ska komma överens om avtalslösningar, kommer vissa att få betydligt bättre villkor än andra. De som gynnas är de som arbetar i branscher med god ekonomi och anställda med starkare ställning eller lägre risk att drabbas av sjukdom eller arbetsskador. Breda avtalslösningar som går över avtalsgränserna minskar de här problemen betydligt. Det är vidare viktigt att information om avtalsförsäkringarna finns tillgänglig för alla försäkrade.

LOs styrelse föreslår att kongressen beslutar

- att*** LO verkar för att arbetsmarknadens parter ska ta ett gemensamt ansvar för att se till att fler anställda omfattas av de kollektivavtalade försäkringslösningarna,
- att*** breda lösningar för hela arbetsmarknaden ska eftersträvas och
- att*** LO ska sträva efter att arbetare ska ha lika bra avtalsförsäkringar som tjänstemännen.

Medlemsförsäkringar

I ett förbundsgemensamt obligatoriskt försäkringspaket slås kostnaden ut på ett mycket stort kollektiv. Det innebär att försäkringarna blir billigare för medlemmarna än med de separata förbundslösningar som finns idag. Genom att alla medlemmar i alla LO-förbund omfattas, motverkas också de inlåsnings effekter som kan uppstå om medlemmar förlorar sina försäkringar vid förbundsbyte. Kongressen 2004 beslutade om en gemensam försäkringslösning för samtliga förbund. LO-paketet innehåller fyra försäkringar som redan finns i många av förbunden, dock inte alla, och som täcker ett grundläggande försäkringsbehov hos medlemmarna. För tillfället har fem förbund anslutit sig till denna lösning och två förbund kommer eventuellt att ansluta sig inom kort.

Eftersom tryggheten vid arbetslöshet har försämrats för LO-förbundens medlemmar sedan den nuvarande regeringens tillträde har LO beslutat om en särskild inkomstförsäkring. Ett ramavtal har tecknats mellan LO och Folksam som förbunden kan ansluta sig till. Syftet med försäkringen är att i möjligaste mån kompensera för de försämringar i arbetslöshetsförsäkringen som regeringen har genomfört. LO-förbunden utgör inte ett gemensamt försäkringskollektiv utan premien bestäms av arbetslöshetsrisken i respektive förbund.

LOs styrelse föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att alla förbund ansluter sig till LO-paketet och

att det, om inkomstförsäkringen ska finnas kvar, behövs en gemensam riskutjämning för hela gruppen arbetare.

Trafikskadeförsäkring

Den nuvarande regeringen har aviserat att kostnaderna för trafikskador ska brytas ut ur den allmänna sjukförsäkringen. Förändringen innebär att ansvaret för att betala ut ersättning för inkomstförluster orsakade av en trafikolycka flyttas till trafikförsäkringen och försäkringsbolagen. Idag betalas 60–70 procent av den totala skadeersättningen via den allmänna sjukförsäkringen. Alla delar därmed solidariskt på kostnaderna oavsett risken att drabbas.

Den föreslagna förändringen är början på ett systemskifte där varje individ istället ska bära sin egen risk. Det är en allvarlig utveckling att börja bryta ut olika typer av skadefall ur det generella socialförsäkringssystemet. Risken är då stor att det uppstår ett tryck på att bryta ut fler delar ur försäkringen och låta även dessa bära sina egna kostnader.

Att lyfta ut en viss grupp ur den solidariska sjukförsäkringen och hävda att deras sjukpenning och sjukersättning ska betalas ur en annan källa, öppnar för gränsfall och tvister. Vad händer om någon som redan har er-

sättningar från det allmänna sjukförsäkringssystemet skadas ytterligare i en trafikolycka, hur avgörs kostnadsfördelningen då? Den skadade riskerar att hamna mellan Försäkringskassan och försäkringsbolaget, som ingen av dem vill betala, och måste själv bevisa orsaken till sjukskrivningen.

LOs styrelse föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för att ersättning för inkomstförluster orsakade av en trafikolycka ska betalas via den allmänna sjukförsäkringen.

Skattepolitik

Den svenska offentliga välfärden är i huvudsak skattefinansierad. Detta är en mycket viktig del i att skapa ett rättvist samhälle med små skillnader i ekonomisk standard. Genom skatteuttaget och allas lika tillgång till en god offentlig service och bra kollektiva försäkringar, ges en omfattande omfördelning av resurser.

För att skapa förutsättningar att uppfylla de offentliga åtagandena på välfärdsområdet även i framtiden måste skattesystemet utformas så att det är hållbart på lång sikt. Därför måste skatter utformas så att de blir rättvisa, enkla, effektiva, rationella och har acceptans hos befolkningen. LO bör eftersträva så breda skattebaser som möjligt för att hålla nere skattesatserna.

En likformig beskattning ger en möjlighet att uppfylla en kombination av mål, som fördelningspolitisk rättvisa och ekonomisk effektivitet. Detta skyddar helheten och ger goda förutsättningar för att skapa ett legitimt system. Progressiva inslag i beskattningen behövs som komplement för att ytterligare bidra till att minska inkomstskillnaderna. Vid utformningen av nya skatter bör fördelningen mellan kvinnor och män beaktas, samt hur skatteuttaget fördelas över generationerna.

Skatt på arbete är den viktigaste intäktskällan i skattesystemet. Den framtida finansieringen av den framtida välfärden, som av demografiska skäl behöver öka, bör i första hand ske genom att sysselsättningen ökar. Välfärdsystemet och finansieringen av detsamma bör utformas så att människor i minsta mån avstår från att arbeta eller att gå upp i arbetstid.

Eftersom de svenska skatteinkomsterna i huvudsak vilar på produktion och konsumtion inom landet är en viktig förutsättning att företag och inkomster av skatteskal inte flyttar till andra länder. Att även människor flyttar över gränserna måste också tas med i avvägningen av både skatteskalorna och utformningen av individernas sociala rättigheter. En fri rörlighet av arbetskraft och sparkapital bör inte förhindras. EU-medlemskapet innebär färre frihetsgrader i utformningen av vissa skatter men EU ger även en möjlighet att samarbeta om minimiregler på områden som berör rörliga skattebaser och gemensamma kontrollsystem.

Sverige har i internationell jämförelse en hög skattebetalningsvilja. Denna bygger framför allt på att skatterna och deras användning bidrar till jämlika villkor men också på att alla betalar skatt. Att bekämpa skattebrott och förhindra skattefel kommer ständigt att vara en viktig fråga för LO, eftersom detta skapar ojämlika villkor och en orättvis fördelning av skatterna. De uteblivna skatterna kan vara ett hot mot angelägna reformer. Huvudinriktningen bör vara att öka upptäcktsrisken med hjälp av bättre kontrollinsatser. Detta bör kompletteras med tydlig information till skattebetalarna om skattesystemet och hur man gör rätt för sig. Mer information krävs om hur kunden bör bete sig i den så kallade kontanthandeln för att undvika att svartarbete utförs.

Den nuvarande regeringen för en skattepolitik som varken är rättvis eller effektiv. Den största delen av skattesänkningarna har gått till dem med goda inkomster samtidigt som de till stor del finansierats av nedskärningar för dem som är arbetslösa och sjuka. Avskaffandet av förmögenhetsskatten och sänkningen av fastighetsskatten är tydliga exempel på denna politik. Jobbskatteavdraget innebär att pensionärer, sjuka och arbetslösa betalar en högre skatt än de som arbetar. Det innebär därmed i praktiken sänkta ersättningsnivåer. Avdragsrätten för avgifter till fackföreningar och a-kassor har slopats, samtidigt som arbetsgivarnas avdragsmöjligheter kvarstår.

LOs styrelse föreslår att kongressen beslutar

- att* LO verkar för att det snarast påbörjas ett arbete för att inleda en ny skattereform som bygger vidare på ett skattesystem som är genomtänkt, rationellt och rättvist,
- att* LO verkar för att jobbskatteavdraget avskaffas. Lön och uppskjuten lön i form av försäkringsinkomster ska beskattas lika och
- att* LO verkar för att en kampanj mot svartarbete genomförs av Skatteverket i samarbete med parterna på arbetsmarknaden som informerar om metoder att förhindra eller försvåra svartarbete.

Internationella frågor

Internationella frågor

LO ARBETAR FÖR EN VÄRLD med fria, demokratiska och starka fackföreningar, där nationella och internationella regelverk garanterar arbetstagarnas grundläggande rättigheter och mänskliga villkor i arbetslivet. LO ska inom den europeiska och internationella fackföreningsrörelsen fortsätta att verka för att de grundläggande mänskliga rättigheterna i arbetslivet som de är formulerade av Internationella Arbetsorganisationen (ILO), och andra viktiga internationella normer, respekteras och främjas i alla länder och i alla relevanta sammanhang. Utan ett sådant arbete riskerar såväl den nationella som den internationella fackföreningsrörelsen att tappa mark och möjligheter att påverka.

Mänskliga rättigheter i arbetslivet

Grunden i detta arbete är de åtta grundläggande ILO-konventionerna om den fria förenings- och förhandlingsrätten, mot barnarbete och slav- och tvångsarbete, mot diskriminering och för lika lön mellan könen för arbete av lika värde.

Dessa grundläggande rättigheter måste främjas i den politik som förs i internationella mellanstatliga organisationer som Världsbanken, Internationella Valutafonden, WTO, OECD, med flera, och ett samarbete måste etableras mellan dessa och ILO. De internationella mellanstatliga organisationerna måste förmås att i sin verksamhet gemensamt bidra till en social dimension av globaliseringen. Arbetet med mänskliga rättigheter i arbetslivet ska ses i ett helhetsperspektiv där olika politikområden samverkar. Det handlar exempelvis om handels- och investeringsavtal, upphandling, kapitalplaceringar, företagens uppträdande, utlåning, bistånd och konsumentmärkning.

Den omstrukturering som sker i näringslivet har nästan alltid en internationell aspekt. Även tjänstesektorn, såväl den privata som den offentliga, blir alltmer globaliserad. Därför blir inflytandet för de anställda i företag med verksamhet i flera länder en avgörande fråga för den fackliga styrkan. Inflytandet är inte bara avgörande när produktionen flyttas, utan också för att bemöta den starka framväxten av kontraktarbeten och andra osäkra, rättslösa anställningsformer. Den europeiska och internationella fackföreningsrörelsen bör intensifiera sitt arbete för internationella minimiregler på dessa områden. Här är en viktig uppgift att främja en universell ratifiering av ILOs konvention nr. 158 om krav på saklig grund i samband med uppsägningar – vilket ska vara en grundförutsättning i alla diskussioner om så kallat flexicurity.

LOs styrelse föreslår att kongressen beslutar

att LO i alla sammanhang verkar för att de grundläggande mänskliga rättigheterna i arbetslivet respekteras och främjas i alla länder.

Kapitalplaceringar

Sveriges ekonomi är öppen mot omvärlden bland annat genom fria kapitalflöden. Kapitalförsörjningen till investeringar i Sverige begränsas därmed inte till den svenska befolkningens eget sparande i landet, utan påverkas av de nettoflöden som kommer från omvärlden liksom av det svenska sparatet som placeras utanför Sverige. Företagens finansieringsvillkor bestäms därmed på den internationella kapitalmarknaden det vill säga till stor del banker, fondbolag, investmentbolag och så kallade riskkapitalbolag. Den svenska riskkapitalmarknaden (investeringar i onoterade aktier) har utvecklats i snabb takt sedan mitten av 1990-talet och antalet aktörer bedöms ha fördubblats, samtidigt som det förvaltade kapitalet mångdubblats.

Det investerade kapitalet har en viktig roll när det gäller påverkan på företagets ansvar för en sund, arbetstagarvänlig, miljövänlig och därmed långsiktig hållbar verksamhet. Det övergripande kravet på LOs egna placeringar är en långsiktig god avkastning. Utöver detta driver LO kraven att företagen lever upp till LOs etiska placeringsregler med inriktning på grundläggande fackliga rättigheter samt generella miljökrav. Mot bakgrund av detta anser LO även att alla investerare ska redovisa sina etiska regler och sin ägarpolicy samt beskriva hur de arbetar för att följa upp desamma.

Det senaste decenniet har det internationella kapitalet stärkt sin ställning gentemot arbetstagarerna. Ett växande fenomen är så kallade "private equity"-bolag. Dessa företag utgör aktiva ägare och agerar mellaninstitut där institutionella investerare (exempelvis pensionsfonder) placerar delar av det kapital de förvaltar. Riskkapitalbolagens framväxt bidrar till att en växande del av ägandet inte omfattas av sedvanliga nationella och internationella regelverk gällande insyn, övervakning, arbetsgivaransvar och skattelagstiftning med mera.

LOs styrelse föreslår att kongressen beslutar

att LO verkar för ett nationellt och internationellt samarbete som syftar till ökad öppenhet och insyn, stärkande av arbetstagares rättigheter samt en neutralitet mellan olika ägarformer.

Facklig organisering och anständiga arbetsvillkor

I ett läge där den globala arbetsmarknaden är större än någonsin, ställs krav på bättre internationellt samarbete. Vi måste samarbeta med andra starka fackliga organisationer för att minska risken att arbetstagare ställs mot varandra i en underbudskonkurrens på den globala marknaden. IFS (Internationella Fackliga Samorganisationen), som är den globala fackliga organisationen med 168 miljoner medlemmar efter bildandet år 2006, har som uppgift att stödja organiseringen av starka, demokratiska fackliga organisationer i hela världen. Arbetet med att globaliseringen ges en social dimension, som inkluderar respekten för mänskliga rättigheter i arbetslivet, måste prioriteras. ILO måste ges utökade möjligheter att runtom i världen främja arbete under anständiga villkor (så kallat decent work) och med fokus på rättigheter och normer, sysselsättning, social trygghet och bra arbetsmiljö samt en utvecklad social dialog. Via IFS och de globala fackliga federationerna, sker också påverkan på Världshandelsorganisationen, Världsbanken och Internationella Valutafonden. Globaliseringen gör det alltmer nödvändigt med en rätt till internationella sympatiåtgärder som garanteras på överstatlig nivå. Det handlar om att kunna stödja kamrater i andra länder som kämpar för sina rättigheter.

Rätten och möjligheten att organisera sig fackligt måste förverkligas för alla arbetstagare i världen utan risk för kränkningar. Det fackliga inflytandet avgörs av organisationsgraden i Sverige och i världen. Varje oorganiserad arbetsplats i Sverige och i omvärlden innebär en försvagning av vår gemensamma fackliga styrka. Den globala situationen är ytterst allvarlig då den fackliga organisationsgraden fortsätter att minska i många länder – en utveckling som måste vändas. Organisationsgraden påverkas också av att den informella ekonomin ökar. Kännetecknande för den informella ekonomin är rättslösheten för dem som arbetar där och att det är mycket svårt att organisera sig fackligt.

Ett övergripande mål för det fackliga bistånds- och utvecklingssamarbetet är därför att stödja arbetstagare i utvecklingsländer att utveckla oberoende och demokratiska fackliga organisationer, för att de själva ska kunna förbättra sina arbets- och levnadsvillkor. Det handlar om hjälp till självhjälp. Fackligt bistånds- och utvecklingsarbete ska ses som ett av flera verktyg för att uppnå fackliga målsättningar. Det finns ett behov av en gemensam strategi för hur vi ska uppnå detta mål.

Det europeiska och internationella fackliga arbetet handlar om insatser av fackliga företrädare på olika nivåer och arenor. Insatserna kompletterar varandra och syftet är att så rationellt som möjligt med de resurser som står till förfogande, försöka åtgärda fackliga problem på rätt nivå.

Om lagstiftning i ett land innebär ett förbud mot att bilda fria oberoende fackföreningar är det främst en fråga för de fackliga centralorganisationerna och den fackliga världsfederationen. Är det fråga om ett problem av branschspecifik karaktär, blir det istället en fråga främst för förbunden

och de globala fackliga federationerna. En uppgift för det regionala fackliga arbetet, som kräver en internationell lösning, är exempelvis att hantera frågor kring rörlig arbetskraft över nationsgränserna och att värna dessa arbetstagares rättigheter. Det kan handla om förhandlingar inom multinationella företag där samråd måste ske med kamrater i andra länder eller om att kräva av svenska företag att de respekterar de grundläggande rättigheterna när de har verksamhet i andra länder. Det kan också handla om att i kommuner och landsting bevaka att produkter inte köps in som tillverkats där kränkningar sker av de grundläggande rättigheterna.

Ett mål för den internationella fackliga rörelsen är att få till stånd bindande regler för företagens sociala ansvar (CSR). Det kompakta motståndet från företagen och många regeringar har gjort att OECDs och ILOs uppförandekoder för multinationella företag enbart är frivilliga. Allt fler företag har antagit uppförandekoder, det vill säga regler för hur företagen själva vill bete sig etiskt och moraliskt. Den internationella fackliga rörelsen ser uppförandekoder som ett steg på vägen att nå bindande avtal. Ökat konsumenttryck och skärpt mediebevakning har gjort att företagen fått allt större krav på sig när det gäller under vilka villkor deras varor produceras, till exempel genom rättvisemärkning och krav på etiska placeringar.

Svenska företag ska inte medverka i exploatering av andra länders arbetstagare. De ska avkrävas att aktivt verka för att grundläggande arbetstagarättigheter respekteras av dotterbolag och handelspartners i andra länder. Det fanns 56 globala företagsavtal år 2007, varav sex gäller svenska företag (Skanska, SCA, SKF, H&M, IKEA och Securitas). De globala ramavtalen, som huvudsakligen tecknas mellan de globala fackliga federationerna och det multinationella företaget, ska omfatta ILOs kärnkonventioner och hindra exploatering av arbetstagare i fråga om bland annat minimilöner, arbetsmiljö och arbetstider. Det är en prioriterad facklig uppgift att få till stånd fler sådana avtal.

LOs styrelse föreslår att kongressen beslutar

- att* LO verkar för att utveckla starka, fria och demokratiska fackföreningar och väl fungerade arbetsmarknadsrelationer runt om i världen och där fackligt utvecklingsarbete och globala ramavtal är viktiga delar i det arbetet,
- att* LO verkar för bättre uppföljning och kontroll av företagens sociala ansvar (CSR) grundat på ILOs och OECDs regelverk, för att på sikt nå bindande regler och
- att* LO verkar för rätten att vidta internationella sympatiåtgärder på överstatlig nivå.

Fackligt Europasamarbete

Målet för det fackliga Europasamarbetet är att stärka arbetstagarnas ställning på en marknad med fri rörlighet för kapital, arbetskraft, varor och tjänster. Obalansen mellan kapital och arbete riskerar annars att öka och leda till otrygga anställningar och press på lönerna. EU har en unik möjlighet att reglera marknaden genom arbetsrättsliga minimiregler, som blir bindande för alla medlemsländer.

Den nationella hanteringen av ett växande antal vanliga fackliga sakområden som exempelvis näringspolitik, arbetsmarknadspolitik och arbetsrätt, ekonomisk politik, handelspolitik, transportpolitik, utrikes- och biståndspolitik påverkas också av beslut inom EU baserat på det svenska medlemskapet i den Europeiska Unionen och dess inre marknad. Det innebär att de fackliga organisationerna i sitt nationella arbete på olika nivåer i högre utsträckning måste integrera den europeiska dimensionen och i relevanta fall internationella aspekter, vilket ställer krav på rätt kunskaper hos de fackliga företrädarna.

När besluten tas på övernationell nivå måste vi säkerställa att få gehör för våra värderingar och politik i de fackliga organisationer LO och förbunden är medlemmar i på nordisk, europeisk och internationell nivå. Detta kräver också att vi har resurser och förmåga att kunna skapa allianser och få stöd bland annat beroende på att vi värnar en kollektivavtalsbaserad nordisk modell som i många avseenden är unik i ett europeiskt perspektiv och inte återfinns i majoriteten av EUs medlemsländer. Dessutom blir den fackligt-politiska samverkan vi använder i Sverige på samma sätt en viktig del av vårt arbete gentemot EUs institutioner. Tjänstedirektivet, som antogs 2006, är ett viktigt exempel som visar att vi, genom ett kraftfullt agerande, lyckades åstadkomma genomgripande förändringar i Kommissionens ursprungliga förslag och där vi fick stöd av Europafacket, den Europeiska Ekonomiska och Sociala Kommittén, en majoritet inom Europaparlamentet och slutligen i Ministerrådet. Samtidigt visar utslaget i EG-domstolen om Vaxholm/Lavalfallet att vi kontinuerligt framöver måste arbeta för att säkerställa att vår svenska arbetsmarknadsmodell och våra fackliga rättigheter inte undergrävs. Behovet av att förklara och försvara det svenska kollektivavtals-systemet har efter EG-domstolens utslag blivit allt tydligare. Arbetet måste med kraft föras både inom Sverige och inom det europafackliga arbetet. För att försvara och utveckla kollektivavtalsmodellen både nationellt och på europeisk nivå krävs en samordning mellan centralorganisationer och förbund i länder som har en likartad syn när det gäller kollektivavtal och parternas ställning.

Europafacket beslutade på sin senaste kongress att kämpa för höjda lägstlöner/minimilöner. Andra prioriteringar inom Europafacket stämmer också mycket väl överens med och innebär ett stöd för våra fackliga prioriteringar – en satsning på att öka organisationsgraden, en kampanj för mänskliga rättigheter i arbetslivet och en rätt till internationella sympatiåtgärder. Likaså

har Europafacket ställt sig bakom ett förslag från LO om att arbeta för en bättre och mer enhetlig reglering av information och samråd för de anställda. Med ett nytt EU-fördrag, där EUs stadga för grundläggande mänskliga rättigheter blir bindande, ökar också det juridiska stödet för dessa rättigheter och riskerna för framtida Laval-fall minskar.

Genom den sociala dialogen ges parterna på EU-nivån en möjlighet att påverka reglering genom avtal i frågor som rör arbetsmarknaden. Parterna har slutit flera avtal under senare år som införlivats nationellt via kollektivavtal. För närvarande finns inom den sociala dialogen även 31 sektorskommittéer och 300 sektorsöverenskommelser i form av avtal, riktlinjer, uppförandekoder och gemensamma uttalanden. Sektorsdialogen saknas dock inom flera områden och LO och förbunden måste i samverkan aktivt arbeta för att fler sektorer täcks av social dialog.

Lissabonstrategin har sedan år 2000 varit en viktig del av EU-samarbetet. Efter 2010 ska den nuvarande strategin ersättas. LO kommer att arbeta för att den nya strategin såsom den nuvarande består av tre delar – ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet. Trygghet i förändring bör vara strategins ledstjärna. Vi måste motarbeta varje försök att ge "flexibilitet" på arbetsmarknaden en större tyngd i den nya strategin på bekostnad av tryggheten.

Genom samverkan förstärks slagkraften. Därför finns ett avtal om samarbete med TCO och Saco, främst inom det europeiska arbetet. Utgångspunkten är att genom att sträva efter samförstånd och samordnat agerande ökar vi möjligheterna att få gehör för gemensamma intressen. Samarbetet har också bland annat inneburit skapandet av det gemensamma Brysselkontoret för bevakning, kontakter och information.

Det fackliga samarbetet i Norden och runt Östersjön blir också allt viktigare. Det gäller att värna en kollektivavtalsbaserad nordisk modell. Det behövs samverkan för att få till stånd spelregler på en arbetsmarknad som har blivit gemensam när rörligheten över gränserna ökat. Samverkan är också nödvändigt för att rädda miljön i Östersjöområdet.

Östersjöstaternas råd är ett politiskt samarbetsorgan för staterna runt Östersjön i frågor som rör regionens utveckling. Idag finns till rådets arbetsgrupp för ekonomiskt samarbete knutet ett permanent rådgivande näringslivsorgan (BAC). Här ser LO det som angeläget att också det fackliga nätverket för Östersjösamarbetet, BASTUN (Baltic Sea Trade Union Network), erhåller samma status som BAC för att ge kontinuitet och stärka trepartssamarbetet i regionen.

En annan angelägen fråga gäller trafficking det vill säga den avskyvärda kriminella handeln med människor. I Europa förekommer det slavhandel för kommersiell sexuell exploatering. Men ett växande problem i Europa är också handeln med människor för att utföra arbete under slavliknande villkor det vill säga grov arbetskraftsexploatering. Europarådets konvention mot trafficking, som i början av 2008 trätt i kraft för ett antal medlemsstater utgör, tillsammans med ILOs konventioner, ett viktigt led i arbetet

mot trafficking. Men det krävs också ett ökat fackligt engagemang både nationellt och i vårt närområde för att säkerställa att sådana kränkningar av grundläggande mänskliga rättigheter inte tillåts.

LOs styrelse föreslår att kongressen beslutar

att LO, i samarbete med fackliga centralorganisationer i andra länder, verkar för att vår kollektivavtalsbaserade arbetsmarknadsmodell med tillhörande fackliga rättigheter försvaras och stärks och

att LO verkar för en förstärkt social dimension av globaliseringen för att åstadkomma en social, ekonomisk och ekologiskt hållbar utveckling.

Tillsammans skapar vi världens bästa jobb

Jobben är en förutsättning för att människor ska kunna bygga de liv de vill ha och förverkliga sina drömmar. LO vill ha fler jobb – men också bättre jobb.

Låga löner och dåliga villkor hör inte hemma på framtidens arbetsmarknad. Ingen ska behöva konkurrera om jobben genom att sänka sina krav. Arbetsmarknadens krav på flexibilitet ska inte slå sönder människors trygghet. Ingen ska behöva bli sjuk eller dö av sitt jobb.

På framtidens arbetsmarknad ska jobben vara trygga, fria och utvecklande. Lönerna ska vara bra, villkoren schysta och arbetsmiljön god. Alla ska ha inflytande över sin arbetssituation. Alla ska ha rätt till vettig ersättning om man blir sjuk eller förlorar jobbet och bättre möjligheter att komma tillbaka till arbetslivet. Trygghet utvecklar både människor och samhällen.